

645 / 2
1989 / 2

საქართველოს საბავშვო ჟურნალი 2 1989

ISSN 0881-1509

პროლაბარგო უვლა ძვენისა, შვართითი

საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური
კომიტეტის უკველთეფური საზოგადო-
ებრივ-პოლიტიკური და მხატვრულ-ლი-
ტერატურული შურნალი.

«САКАРТВЕЛОС КАЛИ»
(«ЖЕНЩИНА ГРУЗИИ»)

Ежемесичный сбществено-политиче-
ский и художественно-литературный
журнал ЦК КП Грузии

შთაფარი რედაქტორი
შარნაპა
ბარათაშვილი

Главный редактор
МАРИКА
БАРАТАШВИЛИ

სარედაქციო კოლეგია:

ნელი ბურბანიძე, ნონა ბაფრინდაშვილი, ზინაიდა კვახაძე,
ლია აბაბაძე (პასუხისმგებელი მდივანი), ნაზი კილასონია,
თამარ ლაშარაშვილი, ქეთევან ლომთათიძე, ნინო შვანიძე,
პეტრე შლენგი, ცინარა ბერძენაძე (მხატვრული რედაქტორი),
ნადირ ზალუბაშვილი, ლუბა შაფირაული, ნინო ჯაფარიშვილი.

ბექრედაქტორი ნანული ბუკია

ბარეკანის პირველ ბჰერეჷ — აზარელი გომგონები. ჷურბა
ღატუაშვილის ფოტო.

საქართველოს კკ ცკ-ის გამომცემლობა

შრომის წითელი დროშის ორდენისანი საქ. კკ ცკ-ის გამომცემლო-
ბის სტამბა, თბილისი, ლენინის ქ. № 14.

Ордена Трудового Красного Знамени типография
издательства ЦК КП Грузии, Тбилиси, ул. Ленина 14.
Адрес редакции: 380096, Тбилиси, Ленина 14.

საქართა
საქართველო
68
წლისა

ბიორგი საბაკის ძეგლი თბილისში.
ღ. იაკობაშვილის ფოტო

ნომერი იმპრეზია უბნის აჭარის დედასამშობლოსთან დაკავშირებული 110-ე წლისთვის

„ჩვენგური საქართველო, სიბუბი ჩვენ ვერე ყველა“

დიდი ხანი არ გასულა, რაც ზემოთ აღინიშნა საქართველოს ერთ-ერთი უძველესი კუთხის — აჭარის დედასამშობლოსთან დაკავშირების 110 წლისთავი. სამასი წლის გამწვანებაში ფრთაშობილი საქართველო კვლავ გამთლიანდა, გაღონიერდა და დაადგა ალორძიონების გზას. დღეს ერთი მიზნით შემოკრებილნი ვხვდებით საბჭოთა საქართველოს 68-ე წლისთავს.

„საქართველოს ქალის“ ამ ნომერში ვეცადეთ შექმნილიყო დავარად ფართოდ გვეჩვენებინა მკითხველისათვის ჩვენი აჭარელი ქართველი დედების, დების, შვილების ბრძოლისა და შრომის ეპიზოდები, მოგვეთხრო, როგორ იზარდნენ და დაიმკვიდრეს ღირსეული ადგილები დედასამშობლოს ცხოვრებაში.

მარიამ ბარათაშვილი

გახსენით ყველა კარი, ფანჯარა...

ზღვა თითქოს სახლში
ლაშობს შემოჭრას...
ჯებირს ასკდება საოცარ ლეღვით.
ნურვინ იფიქრებს,
ნუ, მის შებოჭვას! —
გავიზიაროს სათქმელი — ნრფელი.
ტალღებს ნანახის
წყვიტო ჩამოთვლა —
ვერც მოიშლიან ზღვაზე ხეტიალს...
უნდით ამოთქვან —
უნდათ ამოთქვან —
ყველა, რაც გულში არ დატეხიათ.
მოსაგონარი ისე ბევრი აქვს
ზღვას,
(მოგონების — ახლაც ტყვედ არის!)
თავის გულმკერდზე
გადუნერია
ხალხის ვება და სატყვიარი..

იდეა ტკივილი განუკურნელი,
უსიხარულოდ
მიიწმინდნენ
შუქნარბიული საუკუნენი.
უსასტიკი ბედის განგებით, —
განა ნუთიერ, მცირე დროებით
კანდელაქარაღნი იფუნენ საყდრები,
დადუმებულა — სამრეკლოები.

მწვავს კავშინი იმ ყმანვილ ქალის,
ვისი მშვენება ჩაკლა წყვილიაღ...
ჩადრს მიღმა ჩაქრა ბევრი ვარსკვლავი,
უსიხარულოდ, უგანთაიდო.
ჩადრს მიღმა ჰგავდნენ მწუხარ არდილებს...
და მინდ შუქის მოიმედენი,
დედასამშობლოს უზრდიდნენ შვილებს
ის აჭარელი ქართველის დედადი.
უზრდიდნენ... გულში ღვიფა დეველო
და უტოცხლებდა რწმენას ნინაპარს,
რომ მისი ბედი, რომ მისი ღმერთი
მას საბუდამოდ არ განსიარავდა.

ნურვინ შებოჭავს, ნურვინ შებოჭავს
დე, გაიხაროს ხალხისი წრფელით.
მღერად დამდგარა წელი ას ათი
და კიდევ მრავალ ზეიმს გავალებს...
შევა ტაქრებში, სანთლებს აანთებს
დიდთა ნინაპართ შთამომავალი.
გაუთენებელ ასეულ წელთა —
დრომ მოგვიშუშა მწვავე ტრილობა,
როდესაც მძიმედ ნაგვეში დედა,
მეკრდით მოგვევილ შვილს მისტიროდა...
ახლა მას პირზე ვარდი ჰფენია
და სიხარული სასმისს აგვიცხებს:
„დედა-შვილობის ვლოცავ გენიას
და სულში ჩამდგარ რწმენის მისებს...
ნუმე მოკლებოდე დედის იერი —
უხვად მისდედეფს ყოველ თაობას,
გულმშვენიერის, პირმშვენიერის
აჭარელ ქალის ქართველქალობა.
უკვდავებასთან ნილი ვყაროს
ერს — მოლევარეს ათას ნათურად,
კვლავაც იმქალავრის, კვლავაც იხაროს
სისხლმა ქართულმა, კერამ ქართულმა.
გახსენით ყველა კარი, ფანჯარა,
და, გვემტოს ძალა-მთებური!
არის დღეობა შვილის — აჭარის
დედის გულმკერდთან დაბრუნებულის!“

...მაშინ ვარაში
იყო საერთო...
გადათვლილი იწვა ჯეჯილი...
ზღვას ნაკადულად ცრემლი ჩაერთო
აჭარის, — დედის მკერდმოკლევჯილის.
შემდეგ... ამ მიზეზი
მზე არ მზებოდა,

...ზღვა თითქოს სახლში
ლაშობს შემოჭრას —
ჯებირს აწყდება საოცარ ლეღვით..

საქ. სსრ კ. მარქსის
ს.ხ. ს.ხ. რუსეთი.

დიდია ქართველ ქალთა დღვანი ეროვნული კულტურის შექმნასა და განვითარებაში, მშობლიური ენის შენარჩუნებაში. გრიგოლ ორბელიანი ალექსანდრე ყაზბეგს წერდა: „ჩვენი ქალები დიდად უფრთხილდებოდნენ ჩვენს ენასა და ინახავდნენ სურვეყელად მისა კანონებსა და მისსა სინმინდესსა, ვითარცა საუნჯესსა“.

ამას ნათლად ცხადყოფს მრავალჭირნახული აჭარის ისტორიაც. აჭარა ოდიშე ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკურად და კულტურულად დანინარებული კუთხე იყო. აჭარელი ქალი არა მარტო ოჯახს უძლიდა და თაობებს ზრდიდა, არამედ აქტიურად მონაწილეობდა ეროვნული კულტურის შექმნასა და განვითარებაში. XIII საუკუნის ცნობილი ქართველი ფილოსოფოსი, ასტრონომი, მწერალი და მემატიანი ტბელ აბუსერიძე თავის თხზულებაში მოგვითხრობს ქალის დღვანზე, თავისი დედის — სახოთის, მეუღლის — ბაგულის, დის — ვანენის და სხვათა როლზე კულტურულ აღმშენებლობით საქმიანობაში, სამონასტრო ცხოვრებაში, ავტორი განსაკუთრებით აღნიშნავს თავისი დისა და მეუღლის წვლილს ოიანე მახარობლისა და ხიხარის წმინდა გიორგის ძეგლსიების მშენებლობაში.

ოსმალთა ბატონობის პერიოდში, XVII საუკუნის დამდეგიდან მოყოლებული ქალის ადგილი და როლი აჭარაში ძირეულად შეიცვალა. განვითარებული, ფეოდალური კულტურის ტრადიციებზე აღზრდილი ქართველი ქალი ყურანის მონაგახდა.

მართალია, დამპყრობლებმა მოსახლეო-

ბა გაამუსულმანეს, მაგრამ ვერ გაათურქეს, ეროვნული ფესვი ვერ ამიძრკვეს. თედო სახოკია აჭარაში მოგზაურობის შესახებ აღნიშნავდა, რომ თურქთა ბატონობას ქრისტიანობა განუდევნია აჭარდნ, მაგრამ აჭარლებს ქართული ენა შეუნარჩუნებიათ.

ქართული ენა, ზეეჩვეულებები, წინაპართა ტრადიციები განსაკუთრებით შემოინახეს ქალებმა.

აჭარაში მოგზაურნი ერთხაგად აღნიშნავდნენ, რომ ქალებმა ოსმალური არ იციან, მხოლოდ ქართულად ლაპარაკობენ. ქართული წერა-კითხვა შემოუნახავთ ლაზ ქალებსაც. 1860 წელს ალი-ფაშა თავდგარიძეს ცოლად შეურთავს ლაზი ქალი, რომელსაც ზ. ჭჭინაძის გადმოცემით, კარგად სცოდნია ქართული წერა-კითხვა.

აჭარელი ქალები ამასთან გულმოგდინედ აგრძელებდნენ ქართველი ქალების ტრადიციულ მოვალეობას — წერა-კითხვას ასწავლიდნენ ბავშვებს. დევიშ ბებეგანიძის დედას კობულეთელ, ზურაბოსლელ გულხანუმ ნიჭარაძეს გათხოვებაზე უსწავლა ქართული წერა-კითხვა, ხოლო გათხოვების შემდეგ ბევრ მამამიდან ბავშვს შეასწავლა იგი, — წერდა გაზთი „ივერია“ 1893 წელს. მომდგრები ქართულ წერა-კითხვასა და ლაპარაკს ისევე სდევნიდნენ, როგორც ქრისტიანობას. ამიტომაც აქ ხშირად

სარგებლობდნენ ქართული დამწერლობის ნიმუშთ „დედაბარული ხელით“, რომელიც, როგორც ნ. ბერძენიშვილის, ივ. ჯავახიშვილის, ს. ჯვანაშის ავტორობით 1946 წელს გამოცემულ საქართველოს ისტორიის სახელმძღვანელოში აღნიშნულია, გამუსლიმანებულ ქართველ მოსახლეობაში იხმარებოდა.

აკადემიკოსი ს. ჯვანაშია დიდად აფასებდა გამაჰმადიანებული ქართველი ქალების როლს ეროვნული კულტურისა და მნიგრობობის შენარჩუნებაში. მცენიერი აღნიშნავს, რომ „ეროვნული თვითშეგნებას ქართულ ენასთან და მნიგნობობასთან ერთად ინახავდნენ ქალები. აჭარელი და ოსმალეთის გამაჰმადიანებული ქართველებში უკანასკნელ დრომდე დაცული ქართული დამწერლობის სახე ცნობილი იყო „დედაბარული ხელის“ სახელწოდებით, რადგან მას უმთავრესად ქალები ხმარობდნენ“.

თედო სახოკია დედაბარულს დახასიათებისას აღნიშნავდა, რომ „სახე ამათის ნაწერი ანბანისა მეტად დამორებულია ჩვენი აწნიდნისი წერისაზე და შეუწყველი თვალისათვის მეტად მძიმე გასარჩეია... ყოველ ანბანს, ამით მიერ დანერჩის, სამკუთხედის ფორმა აქვს“.

აკადემიკოსი ნ. ბერძენიშვილის დეალებით „დედაბარული ხელით“ შესრულებულ კერძო წერილებსა და საბავთებს გაეცნო მცენიერი თამარ ხაფიზია, რო-

წრიდონ ხალვაში

იკვანდა

გლოცავ, რა მზეც გამწიფებდა და გისხამდა რომელი ხეც, იავნანავ, ვარდოვანავ, მოდი, სულზე მომზებვი, ბეურჯერი მინა გამიგლოჯეს, შენ კი ზღვარი ვერ დაგიდეს, ვერ წარათვის შენი თავი შეუმთელეს და მარადიდელს. თუმცა ხშირად ბედი ჩემი ჭოროხიოთი იმღეროდა, ჩადრიანი დედა მაინც იაკვანავს მიმღეროდა. მაკონადება მისი თბილი ხმით ნამღერი ნანა ტკბილი.

კველა ნუთი თინდებოდა ჩემთვის ამხდარ ნანატრიოთი. ხეცით ზეცა იყო ღრმა და სუფთა, როგორც დედის გული, შიგ ყვეადა ვარსკვლავები, დედის ხელით მიმორგული. ლეგვარდების ლურჯი თქორი რომ აღბობდა დედის ღიღის — იავნანავს თითო ბეჭად სისხლის თითო წვეთად მიღირს.

იავნანავ, გწვეს და მაინც იმავ დედას შველი ახლა, ვინც ქართული სიტყვის ცეცხლი შენს ნაცარში შეინახა. ჯერ ბეურია საზრუნავი, გასაკაფო, მოსახნავი, დღვის ფიქრით დამიძიბელი, — დამსუბუქდეს სვედა ხელის. ჯერ ბეურია საზრუნავი, შენი კერა სადაც არის, შენ ხემა თვითონ იავნანავ გაქვს მოსაველ-დასაკაფო. ნანა, შვილო, მზე გეგახის, ძილი ისევ საკმარია, შვილო, მთელი საქართველო, დღეს ხომ შენი აკვანია. ნანა, შვილო, იძილფხიზლე, დრო-ჟამს ყური მიაყარი, საქართველოს ზეველ შენ ხარ, გახედი მისი წინაპარი.

ძეცვიკაბა

მელამე შეისწავლა დედარული ანბანი, ასოთა მოხაზულობა. მისი აზრით „დედარული ხელით“ შესრულებული ნაწერები „ვირეული შთაბეჭდილებით უნერვიოდ ჩანსულ ტექსტის ხაზთა სურათის წარმოადგენს... ამომოცხადის შემდეგ ირეკება ქართულ მხედრულ ასოთა მოხაზულობა, ხოლო რაც შემთხვევაში ჩანს ნუსხურ ასოთა ზოგირით შეტრიახი“.

საგულისხმოა, რომ „დედარული“ აჭარის გვიანობამდე შემორჩა, ბათუმის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის მეთვინურმა მუშაკმა ა. ქათამაძემ ხინოელ ფ. მიქელაძის ჩაწერის ტექსტი და ანბანი, რომელიც მუზეუმში ინახება. 1962 წელს საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ბათუმის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის უმცროსმა მეცნიერმა მუშაკმა ნელი ციციშვილმა და ბათუმის შ. რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ინსტიტუტის სტუდენტმა ნაწილი დოქიმენტი წახაძის ხომწენ ბაჟუნაიშვილისაგან ჩაიწერეს ტექსტი და ანბანი.

ან განსვენებული დოცენტ ასლან ინიანიშვილის გამოცემით, კონკრეტული ფაქტით გუთნაიშვილი-ინანიშვილი „დედარული ხელით“ წერდა. მისი მუდგულ ხელში ფოსტაში მუშაობდა და წერილებს იქ უწავნიდა, მაგრამ ქმარმა „დედარული“ არ იცოდა და ქალებს აეთხოვებოდა.

ზენითში ახლაც ხშირად ახსენებენ მეშვე ირემების ლაბს ქალიშვილს შუქიშვილს, რომელიც ლექსებს „დედარული ხელი“ წერდა. სამწუხაროდ, მას დეკლარაცია არ დასცადა, დეკრეფმა იხსენებოდა და დღეებში დაკარგვდა.

„დედარულის“ ძებნის სურვილმა პარტიის აჭარის საოლქო კომიტეტის აპარატის პასუხისმგებელი მუშაკი ნაზი კვიციანი და მე ოციოდ წლის წინათ ქობულეთის რაიონის შორეულ სოფელში — ნერაქვეთში მივიყვანე. გვიხიბეს — ქათამაძის ოჯახში კარგად იცოდნენ „დედარული“ და იქნებ ნაწერი უქონდნენ. ხელნაწერი ვილაპარაკე იმთვის, მაგრამ ძალიან საინტერესო პიროვნება — ასწავლავ მიგანებულ ქართველი მოხდენილი ვაჟაკი, განთქმული იმინადირე, დარბაისლური ქართული მოსაუბრე ახმედ ქათამაძე გავიყვანი. მან ბევრი რამ საინტერესო მოგვითხრო და სიამაყით ისიც დასწავლა, ჩემი წინადადებით გასაბჭოების თანხვე სკოლაში სწავლა შედარაწი და ვინწყეთ.

აჭყვიათაში მემედი ხასინის ძე ვასაქუსანი დღესაც ინახება მისი დედის — ელმასი ხაბაძის წერილი, რომელიც „დედარულით“ დაიწერესეხულება ფურნაღისტმა გ. ჯინჭარაძემ სუციკალურად გასაწავლა, რათა გამოა სვლას გაუქმოს. „დედარული“ გავრცელებული იყო არა მარტო ქობულეთში, არამედ ზემო აჭარაშიც.

რამაც სურმანიძე იხსენებს, „დედარული“ კარგად იცოდა მისმა ბებია, ფადიმე ყოფიანმა, რომელიც ქედან, ტაკიძეებთან ყოფილა და ქალბერი გათხოვია. ბებისი გადმოცემით, მისთვის ეს წერა-კითხვა დედას უსწავლებია, დედისათვის კი — ბებისა. ბებია მასწავრდნო ბალახებსა და ყვავილებს აკრეფებდა და მცენარის სახელებს „დედარული ხელით“ აწერდა-გვიგობის იგი. აღსანიშნავია, რომ ხულოში „დედარულს“ სხვაგვარად „ჩიბის ინას“ ეძახიან. მუშაყირები ამ ენაზე წერდნენ წერილებს და ნათესავებს თუ მეგობრებს თავიანთ ამბებს აცხობინებდნენ. აჭარაში ხშირად მას, როგორც ჩვენი პოეტი ფრიდონ ხალვაშიც ადასტურებს, დიდნენესაც უწოდებენ.

ქართველი საზოგადო მოღვაწე შაიდარ აბაშიძე სამართლიანად აღნიშნავს, რომ „აჭარამ სანი საუყუნის მანძილზე ციციხლში გამოატარა თავისი ყოფა, თავისი ცხოვრება და აჭარულმა ქალმა, ამ სახელწოდება ქართველმა დედამ უწინკვლად შეგვიწახა და ბრძოლით მოიტანა ჩვენი ტყობი მშობლიური დედანა“.

მათი მაგალითი საერთოდ მისაბაძია, მაგრამ განცხობებით იმ ქართველი-სათვის, რომელსაც ოჯახში მშობლები ენაზე საუბარი ეთაკილება და ბავშვსაც არაქართულ სკოლაში ასწავლის.

ქმშმართლად საბაყაო აჭარული ქალის წვლილი ერის მოავარი ძარღვის, ღონისა და ძლიერების — მშობლიური ენის შენარჩუნებაში.

მერი გოცირიძე

დიდნეა

ახლა ამბობენ, აჭარაში მშობლიური ქართული ენა ნენემ ვადაგვიჩინაო. ღიას, დედა იყო მთავარი. ის უღამე შინ რჩებოდა, ოჯახს უფრადი, ბავშვებს ზრდიდა.

კაცები ხელ გარეთ იყვნენ — წალემა, მოტანა, ვაჭრობა, ხელოსნობა იმათზე იყო. ამიტომ მამაკაცები დამპყრობის ენასაც თანადნად, სპორთებისამებრ ეუფლებოდნენ. ქალები კი თავის ქართულ სიტყვას და ბავშვებს უფრადნენ შინ.

შინაუბრაში ჩაყვტილი ქალები მხოლოდ თავისი ძველი ქართული ლაპარაკობდნენ. დედა — ჩვენებური ნენე, ბებია, ანუ ჩვენებური დიდნე, ჩემი ღრმა შეგნებელი, იყვნენ არა მარტო ჩემი უპირველესი მშობლები, ისინი ჩემი ქართული ენის მშობლებიც იყვნენ.

როცა სკოლა ვაზნა ვითარება და ისე გაკურდა, რომ სიტყვის გამოსახატვა ანბანი დიკაგრა (რადგან ქართული წერა-კითხვის სწავლება აჭარაში ყველგან აიკრძალა), ჩვენებურმა ქალმა, დიდნემ თავისი შინაურული, საიდუმლო „დედარული“ ქართული ანბანი მოიგონა. ეს ალბათ შესწერებით აღდგენილი დაიწყებულ ქართული ასოები იყო. ზოგი მათგანი, რომ დაუყვირდები, მართლაც ნაბვილის ჰვავს. ზოგიც სულ ახალია, სხვათარი, ოდნავ ძველს მისმაგავსებული.

იმ „დედარულს“, ჩვენი დიდნეს ანბანსაც ეძახდნენ. ხშირად ვიგონებ: როცა ჩვენს ოლა-სასლაში სკოლიდან პირველად მოიტანეს ქართული ენის სახელმძღვანელო. დედაჩემმა დიდი გაფაცაცებით მოიტანა შიე

მსხვილად დასტამბული ჩვენი ანბანი და თვლი ვეღარ მოაცილა. აი, თურმე თუ ყოფილია, აი, თურმე როგორი მოცილია ჩემი სიტყვის ჩასაწყობი კალათიო, ოქროს ტყეჩით მოითიკრულ კალათს უწოდებდა დედაჩემი ქართულ ანბანს. ერთხელ წიგნიდან ამოღო სქელი ფურცელი. მსხვილი, ფრადლ ასობები ჩემი იყო დაბეჭდილი, მაკრატლით გამოჭრა ცალცალკე. აბრეშუმის მათზე აასხა და სამკაულოვით ყუღვრ ჩამოიკრია.

ღღეს აჭარის ქალები ყუღვრებისა და მეურნეობის ყველა სფეროში თავგამოჩენით მოღვაწეობენ. ოცდაათიან წლებში პირველი გმირი აჭარელი გოგო ფადიკო გოგიტაძე იყო — პირველი მტრინავე ქალი. მაშინ ყველა ჩვენებურ ქალ მასწავლებელს, ექიმს თუ აგრონომს პირველს ვეძახით. მართლაც, ვინ გყავდა მანამდე ქალთვან ისეთი, რომ მათი სახელები ახლა ასწენო ზეინმურად? — არავინ, თუმცა აი, აქვე უნდა შევნიშნოთ: სწორედ ის ჩვენი ნენები, ჩვენი დიდნეები, ყველანი გმირი ქალები იყვნენ. ხომ იმათ შემოტრიახებს და გადავივარჩენ დედა ენა, ენა ქართული?

ბევრჯერ ცვადა დედაზე ლექსი დამეწერა. ბევრი მათვანი კიდევ გამოვაქვეყნე. მაგრამ სულ უქმეყოფილო ვარ, სულ გული მტკევა, ოდნავ ვგრძნობ, აჭარელი დედას ჭირ კიდევ მისი ღორის უძველესის ამაბაღლებელი ვერადგირი ვუძღვენი.

ვერჯობითი, აი, ეს ჩემი „იავანა“ ჩამითვალე, ძვირფასო დიდნე, შენდამი სიყვარულის გამოსათქმელ პირველსიტყვად.

მემღვანე

ნინო ლუგვანი

ნათელა დუმბაძე

საქართველოს კპ აჭარის საოლქო კომიტეტის მდივანი

ნათელა დუმბაძემ საზოგადოებრივ-საზარებლო საქმიანობა 1981 წელს მასწავლებლობით დაიწყო. პარალელურად ეწეოდა ნაყოფიერ მეცნიერულ მუშაობას. 1975 წელს დაამთავრა ასპირანტურა და მიენიჭა სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა კანდიდატის ხარისხი. 1975 წლიდან ხელმძღვანელ პარტიულ სამუშაოზეა; 1982 წლამდე საქართველოს კპ კობულეთის რაიკომის მდივანი, ხოლო 1988-1985 წლებში — საქართველოს კპ ბათუმის საქალქო კომიტეტის მდივანი, არჩეულია აჭარის ასსრ უმაღლესი საბჭოს მე-11 მოწვევის დეპუტატად. 1987 წლიდან აჭარის ქალთა საოლქო საბჭოს თავმჯდომარეა.

ნანი გუგუნივა

ნანი გუგუნივა

აჭარის ასსრ მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე

ნანი გუგუნივა — ბათუმის პედინტიტუტის ლენინური სტიპენდიანტი, კომაგე-შირულ საქმიანობაში სტუდენტობიდანვე გაბეჭდა. 1961 წელს, უმაღლესი სასწავლებლის დამაარებრბისთანავე ინსტიტუტის კომკავშირის კომიტეტის გათავისუფლებულ მდივანად ირჩევენ. შემდგომ წლებში ინსტიტუტში ნაყოფიერ საზოგადოებრივ-პედაგოგიურ მუშაობას ეწევა. 1989 წელს ნანი გუგუნივას მიენიჭა ბიოლოგიურ მეცნიერებათა კანდიდატის ხარისხი. 1975 წელს ის პარტიის ხელფაჩურის რაიკომის მდივანად დააწინაურეს. 1978-1986 წლებში იყო საქართველოს კპ აჭარის საოლქო კომიტეტის მდივანი, არაერთჯერის აირჩიეს აჭარის ასსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატად.

ლამარა ბოლქვაძე

ლამარა ბოლქვაძე

აჭარის ასსრ ტელევიზიისა და რადიომაუწყებლობის სახელმწიფო კომიტეტის თავმჯდომარე

ლამარა ბოლქვაძე ჭერ კიდე სტუდენტობის წლებში საქართველოს ალქ აჭარის საოლქო კომიტეტის მდივანი გახდა. შემდგომ იგი იყო საქართველოს კპ ბათუმის საქალქო კომიტეტის მეორე მდივანი, აჭარის ასსრ კულტურის მინისტრი, აჭარის ასსრ კინემატოგრაფიის სახელმწიფო კომიტეტის თავმჯდომარე. 1988 წელს ლამარა

ნინო ხახუტაიშვილი

ბოლქვაძეს მიენიჭა ისტორიულ მეცნიერებათა კანდიდატის ხარისხი. არაერთჯერისა არჩეული აჭარის ასსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატად; 1988-1987 წლებში აჭარის ქალთა საოლქო კომიტეტის თავმჯდომარე იყო.

ნინო ხახუტაიშვილი

საკავშირო მნიშვნელობის პერსონალური პენსიონერი

ნინო ხახუტაიშვილი 1941 წლიდან სხვადასხვა ხელმძღვანელ პარტიულ სამუშაოზეა. 1955-1957 წლებში იგი არჩეული იყო საქართველოს კპ ბათუმის საქალქო კომიტეტის მეორე მდივანად, 1957-1958 წლებში — რაისაბჭოს აღმასკომის თავმჯდომარედ, 1959-1962 წლებში — პარტიის ხელვაჩაურის რაიკომის პირველი მდივანი იყო, იმუშავა აჭარის ასსრ უმაღლესი საბჭოს მდივანადც; მისი შრომითი თავდადება შთაბრძნის ქალღმერთ ბაინიშნა.

რენა სარიშვილი

აჭარის ასსრ სოციალური უზრუნველყოფის მინისტრი

რენა სარიშვილი კომკავშირული და პარტიული მუშაობის კარგი სკოლა გაწვლილ. 1981 წელს მას ირჩევენ საქართველოს ალქ ბათუმის საქალქო კომიტეტის მეორე მდივანად, 1982 წელს — საქართველოს ალქ აჭარის საოლქო კომიტეტის მეორე მდივანად, 1985-1978 წლებში — საქართველოს ალქ აჭარის საოლქო კომიტეტის პირველი მდივანად.

შემდგომ წლებში რენა სარიშვილი სხვადასხვა პარტიულ და საბჭოთა ხელმძღვანელ სამუშაოზეა; საქართველოს კპ ხელვაჩაურის რაიკომის პირველი მდივანად, საქართველოს კპ აჭარის საოლქო კომიტეტის მდივანად. არაერთჯერისა არჩეული აჭარის ასსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატად.

გულიკო კიკნაძე

აჭარის ასსრ წითელი ჯვრის საოლქო კომიტეტის თავმჯდომარე

გულიკო კიკნაძე საზოგადოებრივ შრომაში 1948 წელს ჩაება. ჭერ კომკავშირულ სამუშაოზეა, 1955-1968 წლებში აჭარის ასსრ მინისტრთა საბჭოს საერთო განყოფილების გამგეა, 1968 წლიდან 1987 წლამდე

ქანდაკი

— აპარის პროფსაბჭოს მდივანია. წლების მანძილზე არჩეული იყო საქართველოს კპ აპარის საოლქო კომიტეტის წევრად, საქართველოს კპ ბათუმის საქალაქო კომიტეტის ბიუროს წევრად, საქალაქო საბჭოს დეპუტატად, აპარის სახალხო კონტროლის წევრად. არჩეული იყო აგრეთვე აპარის პროფსაბჭოს მომჭმედ ქალთა შორის მუშაობის კომისიის თავმჯდომარე.

ნაზი გოგიტიძე

საქართველოს რესპუბლიკური მინიშენლობის პერსონალური პენსიონერი

ნაზი გოგიტიძემ თავისი მოღვაწეობა სასკოლო საქმიანობით დაიწყო. იგი წლების მანძილზე მთელი მონღოლეთი ემსახურებოდა ახალგაზრდა თაობის სწავლა-აღზრდის საქმეს. 1950-1956 წლებში ნაზი გოგიტიძე პარტიულ სამუშაოზეა: 1950-1954 წლებში საქართველოს კპ კოხლეთის რაიკომის მდივანია, 1954-1957 წლებში — მეორე მდივანი. 1950 წელს არჩეული იყო სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს დაპუტატად, 1957 წლიდან პენსიაზე გასვლამდე იგი კვლავ განათლების ხაზით მუშაობდა.

ეთერ აბულაძე

სახალხო დეპუტატთა ხულოს რაისაბჭოს აღმასკომის თავმჯდომარის მოადგილე

პარტიულ, საბჭოთა და სამეურნეო მუშაკთა რიცხვს მიეყოფნება ეთერ აბულაძე. 1948 წელს უმაღლესდამთავრებული პედაგოგი ეთერ აბულაძე ხულოს ქალთა პედასწავლებლის დირექტორად დაინიშნა. 1957-1962 წლებში საქართველოს კპ ხულოს რაიკომის მდივანია. 1962 წლიდან დღემდე ხულოს რაისაბჭოს აღმასკომის თავმჯდომარის მოადგილე და აღმასკომის საეკონომკომისიის თავმჯდომარეა. 1954 წელს აირჩიეს სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს მეორე მოწვევის დეპუტატად, 1957-1987 წლებში მუშაობდა ხულოს რაიონული ქალთა კომიტეტის თავმჯდომარედ.

ჩიტო ომერაძე

საქართველოს კპ ბათუმის საქალაქო კომიტეტის მდივანი

ჩიტო ომერაძემ 1971 წელს მეჩინისწყლის საშუალო სკოლის ლაბორანტად დაიწყო მუ-

შაობა. 1972 წლიდან ის ბათუმის მეფრინველობის ფაბრიკის მეფრინველა, შემდეგ რისსავადმუყოფის ხანტიკარი. 1977 წლიდან მეჩინისწყლის საშუალო სკოლის პიონერ-ხელმძღვანელია. ნიჟერი ქალთაშვილი 1977 წელს აირჩიეს საქართველოს ალკა ხელვაჩაურის რაიკომის მდივანად, იმავე წლის დეკემბერში — მეორე მდივანად, 1979 წელს — პირველ მდივანად; 1984 წელს — საქართველოს კპ ხელვაჩაურის რაიკომის მდივანად, 1984 წელს საქართველოს ალკა აპარის საოლქო კომიტეტის პირველ მდივანად. იგი არჩეულია აპარის ასსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატად.

ნაზი ნოღაიდელი

აპარის ასსრ მინისტრთა საბჭოსთან არსებული საარქივო სამმართველოს უფროსი

ნაზი ნოღაიდელმა 1951 წელს მუშაობა დაიწყო აპარის მხარეთმცოდნეობის სახელმწიფო მუზეუმში მეცნიერ-მუშაკად. 1957-1968 წლებში იგი აპარის სახელმწიფო გამოცემლობის რედაქტორია, 1968 წლიდან — სსრ კავშირის ურჩანლობის კავშირის წევრი, ათამდე წიგნისა და მრავალი სტატიის ავტორია. 1961-1987 წლებში არჩეული იყო აპარის ქალთა საოლქო კომიტეტის მდივანად, მინიჭებული აქვს საქართველოს სსრ კულტურის დამსახურებული მუშაკის წოდება.

დარეჯან მექვაბიშვილი

აპარის პროფსაბჭოს მდივანი

დარეჯან მექვაბიშვილი ბათუმის პედიანტიკის დამთავრებისთანავე, 1974 წელს სათავეში ჩაუდგა ინსტიტუტის კოკავშირულ ორგანიზაციას. 1975 წელს გადაყვანილ იქნა საქართველოს ალკა ბათუმის საქალაქო კომიტეტის ინსტრუქტორად, ხოლო 1976 წელს — საქართველოს ალკა ბათუმის საქალაქო კომიტეტის მდივანად. 1980 წლიდან დარეჯან მექვაბიშვილი კოკავშირის საოლქო კომიტეტის განყოფილების გამგე, ხოლო 1982-1988 წლებში საქართველოს ალკა აპარის საოლქო კომიტეტის მდივანი.

ნაზი სარაშვილი

ჯული კახაძე

ნაზი ნოღაიდელი

დარეჯან მექვაბიშვილი

ქალთა საბჭო

ისტორიულ ბედ-უკუღმართობით განაწამებ აჭარელ ქალთა მრალ ნიქსა და შემოქმედებით უნაოს ფართო ასპარეზი გადაეშალა საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ. არ შეიძლება არ აღვნიშნოთ ის ფაქტი, რომ აჭარაში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებისათვის ქართველ ქალებთან ერთად აქტიურად იბრძოდნენ რუსი, ბერძენი, სომეხი, ებრაელი და სხვა ეროვნების ქალები. მათ შორის განსაკუთრებით აღსანიშნავი არიან: ანა პირუმივა, პოლინა ვლასტოპულო, ლუბა საფიშტეინი-ემელიანოვა და სხვები.

აჭარის პარტიულმა ორგანიზაციამ იმთავითვე გაშალა ქალთა შორის მუშაობა. 1921 წლის 1 აპრილს შეიქმნა პარტიის ბათუმის საოლქო კომიტეტის მუშა და გლეხ ქალთა განყოფილება. 1924 წლის 18 ივლისს დაარსდა აჭარის ქალთა ბათუმისა და ჭრობის მაზრის კომიტეტი. ამის თაობაზე აჭარის ასსრ სახკომსაბჭომ საწარმო-დაწესებულებებში დაგზავნა სპეციალური ცირკულარი № 23, რომელიც ყველას აუწყებდა, რომ დაარსდა ქალთა კომიტეტი.

ეს ცირკულარი მიიწონა მუშათა მოძრაობის გამოჩენილმა მოღვაწემ კლარა ცეტკინმა, რომელიც 1924 წლის ოქტომბერში ესტუმრა აჭარას. ამ პერიოდში ხშირად ჩამოდიოდნენ და მუშაობაში ეხმარებოდნენ აჭარელ ქალებს ცნობილი მოღვაწენი მარიამ ორახელაშვილი, ვარო ჭაფარიძე და სხვები. აჭარელი ქალები არასდროს დაივიწყებენ აღვისი თალაკვაძეს, ალთუნ შაშიკაშვილს, ლამია აბაშიძეს, მუსთაერ ბოლქვაძეს, ულფერ ქიქავას, აიშე ვარშნიძეს, ქეცესერ თხილაიშვილს, ნახიკო ჩიკვაძეს, გული კიკაციშვილს, ზეეტი ხინიკაძეს, ნატალია კობთაძეს, ვერა ლომჯარას, ზინადა კობარისისს, ანა პირიმუშავას, აიშე გურგენიძეს და სხვებს.

რომლებიც ენერჯის დაუზოგავად მოღვაწეობდნენ ქალთა კომიტეტების მუშაობაში.

სხვადასხვა წლებში აჭარაში მოქმედებდნენ ქალთა კომიტეტები და ქალთა საბჭოები, ხოლო 1959 წლიდან, მას შემდეგ რაც აჭარის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა შეიმუშავა და დაამტკიცა ქალთა კომიტეტის დებულება, მის საქმიანობას გარკვეული მიმართულება და მეთი ორგანიზებულობა მიეცა. დღეს ძნელია მოიძებნოს მეორე ისეთი საზოგადოებრივი ორგანიზაცია, როგორც ქალთა საბჭოებია, ძნელია იმ საკითხების ჩამოთვლა, რასაც აჭარის ქალთა საბჭოები აკეთებენ.

ქალთა საბჭოში გამოგზავნილ ზოგიერთ ბარათს ასეთი მისამართი აწერია: „აჭარის ქალთა დაცვის კომიტეტი“. ასეც არის: მისი სახით ქალებს აქ ეგულებათ შემწე და ქონამეგი. ქალთა საბჭოს წარმომადგენელი სახალხო სასამართლოში საზოგადოებრივი დამცველის ფუნქციითაც ყო არის აღჭურვილი.

ქალთა საბჭოს დამსახურებაა ამ ორი წლის წინათ ბათუმში სადღე-ღამისო ბავა-ბაღისა და ბეგრ საწარმოში ქალთა ჰიგიენის ოთახების გახსნა, ეზოებში სპორტული მოედნების მოწყობა, სოფლად სამედიცინო პუნქტების გახსნა, ოჯახური თუ სხვა კონფლიქტების მშვიდობიანად გადაწყვეტა და უამრავი სხვა დიდი თუ მცირე საქმე. ბათუმის ქალთა საქალაქო საბჭომ შეფობა აიღო ბავშვთა სახლზე. მისი დევიზია: „ბავშვთა სახლს — დედობრივი ზრუნვა“. ამ საქმეში ქალაქის ყველა წარმომება-დაწესებულების ქალთა საბჭოა ჩაბმული. მათი აქტივისტები ყოველ კვირას მიდიან და მორალურ თუ მატერიალურ დახმარებას უწევენ უღედ-მამო ბავშვებს.

აჭარა მრავალშვილიანთა მხარეა.

ქალთა საბჭოს წევრები: აგნინა ხანთაძე, მერი ხალვაში, ციური ტაბიძე.

ზოლო რაიონებს შორის პირველად გილზეა ხელო. ამიტომაც, რომ სწორედ ხელის ქალთა რაიონული საბჭოს თაოსნობით იმართება დღესასწაული — „ღედის დღე“.

ყურადღებას იმსახურებს ხელვაჩაურის რაიონის სოფელ ქარნაღის ქალთა საბჭოსთან არსებული „ახალგაზრდა ღედათა კლუბი“, რომლის მუშაობაშიც რაიონის თითქმის ყველა ქალთა საბჭო მონაწილეობს.

ბევრი კარგი საქმის მოთავეა ბათუმის სამკერვალო-საწარმოო გაერთიანებისა და ნავთობგადამამუშავებელი ქარხნის ქალთა საბჭოები. მათი თაოსნობით სამშობიარო სახლის ეზოში გაშენდა ახალშობილთა ბაღი, ქარხნის კულტურის სასახლეში გაიხსნა ბავშვთა ოთახი, მიეწყო ქალთა ჰიგიენის ოთახები, მოწინავე მშობელთა საპატრიო დეუბი და სხვა.

ბათუმის, ცხაქაიას ქუჩის № 127 სახლის ქალთა საბჭომ საცხოვრებელი სახლის სარდაფში მიაწყო სპორტული დარბაზი. აქვე იმართება ბავშვთა ნამუშევრების გამოფენა, ომისა და შრომის ვეტერანთა ფორტგამოფენა, დაიწყეს ალბომის შედგენა — „ჩვენი ეზოს ისტორია“. მათ მუშაობაზე საინტერესოდ წერდნენ ყურნალ „რაბოტნიცეში“ ქურნალისტები მ. შამილაშვილი და გ. რუსაკოვა.

ამრიგად, ბევრი რამ კეთდება ქალთა საკეთილდღეოდ, მაგრამ ბევრი პრობლემაც მოსაგვარებელია: ხელით შრომა დღესაც მტკიცეულსაკითხად რჩება მრეწველობაში, სოფლის მეურნეობასა და მშენებლობაზე. მაგალითად, მაღალმთიანი რაიონების კოლმეურნეობებში მეთამბაქოებში ძირითადად ქალები მუშაობენ და ყველა სამუშაო პროცესი ხელით სრულდება.

აჭარაში 476 გმირი და 30 ათასი მრავალშვილიანი დედაა, ამ მხრივ პირველ ადგილზე ვართ საქართველოში, მაგრამ სამწუხაროდ უნდა აღინიშნოს, რომ ერთ წლამდე ასაკის ბავშვთა სიკვდილიანობის მაჩვენებელი ყველაზე მაღალია ჩვენთან. სერიოზულ ყურადღებას მოითხოვს სკოლამდელი აღზრდის პრობლემებიც.

დღეს, როგორც ყველას, აჭარის ქალთა საბჭოებსაც მეტი ვეურთიანსა და ინიციატივის გამოჩენა გვმართებს ჩვენი ცხოვრების ძირეული, სასიკეთო გარდაქმნის ამოცანების განხორციელებაში.

**ბჭარის ქალთა საოლქო საბჭოს
პრეზიდიუმი**

ნანა ვპარიშვილი

ქსენია შაჰვაძე

აჭარელ დიდ დედას!

აჭარა

აჭარელ დიდ დედას,
ნისლში მანდილს ეხედავ.
შენ იხსენი ზღაბულდის სტვენა —
ტიპილი დედა ენა.
სანუკვარი მოიარე
და აკვანში მალე,
მე შენს ქართულ კაბა-ქაითბს
დედაც, ვთაყვანე.
იავნა ჩავეფინა
ჩვილთა არტახებში,
დარდმა თეთრი ჩავისირამა
აბრეშუმის თიგებში.
შენს დარწმუნლ აკენებდიან
მოიდის ჩემი ლექსი,
მთების იქით,
ნისლის იქით
შენი ნანა მესმის.

აჭარა —
ტურფა ბაღი ზღაპრული,
ზევა ლუჩუი და ბროლივით სუფთა.
მიჭირდეს —
შენი ცვარი მაკუნეთ
და ძველ იმედებს ავიწინებ გულთან.
მიღიხნდეს —
ისევ სასვე ვარ შენით,
ეს სიხარული რადგან შენა ხარ;
ნარინჯულვანთა ღმილი გშვენიის
და მოშრიღულ შენი ვენახი.
გშვენიის მხრებუფართო მთები ლამაზი,
თავზე დაღვრილი სინათლის ჩქერიო,
ნელი ზღვარუი, ვარდის სინახე,
ფერი ცისა თუ ზურმუხტისფერი.
აჭარა —
ტალღის ლოგივი მორცხვი,
ზღვაში შეჭრილი ოქროს კუნძული,
ჩემი იმედის კეთილი კონცხი,
ჩემი ოცნების ხე დახუნძლული!
მზე შუქბრდელია,
ცა მოხასხასე,
მთავრე გამდნარი ვერცხლის საყურე...
მიღიხნდეს —
ენამდეს, შენით ვარ სასვე,
მიჭირდეს —
შენი ცვარი მაკურე.

ნათელა დუშაძე

გონიოს ნიხასთან

თვლემს ბებერ ქვეშე ნინაპარის ამაყი სული,
ტყვეფიცუნანსა და მორჩილებას ვერშეგვეული,
ციხის კედლებში ჩანსყვედული, ქვად ჩაიკრული,
ლოდებს ხავსივით შემოხვეული.
და ამ დუმილში, ამ თვლმაში ხმა მესმის შორი,
ხმა მესმის შორი ნინაპარის, ქართველთა მოდგმის,
გადაშლილია, თითო ქვაში და თითო ლოდში
ჩემი წარსული... ცრემლით სასვე, სისლლი ნაბზორი.
პონტოს ზღვა თუ კობის სული, ასე რომ ბორგავს
ამ უცაბედ შევივლებს ველური ვინიო!
ან იქნებ მისი ასულია... ასულის მოთქმა...
ან მუომრების დაძახილი, ბრძოლის ვივინი?!
...სულში ზარები გამუდმებით რეკენ და რეკენ,
თუ შევივლებ გარდასულს რვევით რვაკვს?
გონიოს ციხის ხავსმოდგმედ და პირქუშ კედლებს
ცრემლად ჩამოსდის წარსულ დღეთა ტიკილის სვედა...

კარის 68 სანარმოს სასაქონლო პროდუქციის გამოშვების წლიური მოცულობა 670 მილიონ მანეთზე მეტს შეადგენს, განსაკუთრებით აღსანიშნავია ნავთობგადამამუშავებელი, მანქანათმშენი, ელექტრომექანიკური, ქიმიურ-ფარმაცევტული, მსუბუქი, სის დამამუშავებელი და კვების მრეწველობის დარგები, რომლებიც ნავთობპროდუქტებს, სხვადასხვა სახის მანქანა-მონწყობილობას ტრანსპორტისა და კვების მრეწველობისათვის, მცირე სიმძლავრის კომპიუტერულ სამჭავრო გემებს, წყალქვეშაფრთიან ნაევებს, ელექტროხელსაწყოებს, ლაბორატორიულ ტრანსფორმატორებს, საშენ მასალას, ავეჯს, ფეხსაცმელს, ტანსაცმელსა და სხვა შვეკრილ ნაწარმს, სამედიცინო პრეპარატებს, კონსერვებს უშვებენ. ჩვენი

და ახალი ტექნიკის და ტექნოლოგიის დანერგვის წყალობით.

მრეწველობის განვითარების საქმეში დიდი ქალების წვლილიც, დღეისათვის აჭარის ფაბრიკებსა და ქარხნებში დასაქმებულ 20 ათასზე მეტი მუშა-მოსამსახურიდან 47 პროცენტი ქალია. მსუბუქი მრეწველობის სანარმოებში — სამკერვალო, ზამბის საქსო, ტყავ-ფეხსაცმლის ფაბრიკებში მომუშავე ქალთა რაოდენობა 80 პროცენტამდე აღწევს.

ბათუმის სანარმო-სამკერვალო გაერთიანებაში ორი ათასამდე ქალი მუშაობს. ამ სანარმოს გენერალური დირექტორია ეკონომიკურ მცენერებათა კანდიდატი მერი ხალვაში.

მაღალი ეკონომიკური მაჩვენებლების მისაღწევად იგი ახალი ეკონომიკური

ყურადღება ექცევა შრომის მონივნებ, თოდების დანერგვის, გამოშვებული პროდუქციის ხარისხის ამაღლების, ასორტიმენტის გაფართოებისა და სანარმო ობიექტის ტექნიკური შეიარაღების საკითხს.

იაპონიის ფირმა „ჯუკი“ 1989 წელს ამ სანარმოს ხელახალ ტექნიკურ შეიარაღებას მთლიანად უზრუნველყოფს, დანერგილი იქნება 500-ზე მეტი დანადგარი, რაც ხელს შეუწყობს გაერთიანების მიერ გამოსაშვები პროდუქციის მოცულობის ორმაგად ზრდას.

სანარმოში ბევრია მონივრე და შრომის ეფეტრანი, რომლებიც დამსახურებული ავტორიტეტის სარგებლობენ რესპუბლიკაში. მათ შორის არიან ფაბრიკის ადგილობის თავმჯდომარე ლუიზა დვალი,

ნაკადვის

№ 1 სამკერვალო საამქროში: ოსტატი სოსო იმნაძე, დირექტორი მერი ხალვაში, მკერავი ლიანა ყვარელიშვილი

ქიმიური ქარხნის მთავარი ინჟინერი ნანა შენგელია

სამრეწველო პროდუქცია საზღვარგარეთის 60-ზე მეტ ქვეყანაში იგზავნება.

აჭარის სამრეწველო სანარმოების პროდუქციის მოცულობა განუწყვეტლივ იზრდება შრომის ნაყოფიერების გადიდებისა

რეფორმის ყველა ფორმას იყენებს და უნარიანად წარმართავს კოლექტივის მუშაობას. სანარმოში, რომელიც 1988 წლის 1 იანვრიდან სამეურნეო ანგარიშზე და თვითდაფინანსებაზე გადასული, დიდი

სამქროს უფროსი გულიკო კვაჭაძე, მონივრე მუშები, მკერავი მოტორისტები: სსრკ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატი რუსუდან კახიძე, პარტიის საქალაქო კომიტეტის წევრი გალინა გონჩარო, ლიანა

კერავლიშვილი, ნაზი გვიგვიშვილი, ნინო ხალვაში.

გამოცდილი ინჟინერი დალი ჩუბინიძე ქობულეთის საფეიქრო ფაბრიკას 1974 წლიდან ხელმძღვანელობს, წინათ ფაბრიკა ჩამორჩენილი იყო. გამოშვებულ პროდუქციას იწვევდა მომხმარებელი. დალი ჩუბინიძის ყველაფერი გააკეთა ფაბრიკის ტექნიკური აღჭურვილობით ხელახალი შეიარაღებისა და სამანქანო პარკისა და მოწოდებლობების განახლებისათვის, რამაც შექმნა ახალი პროდუქციის ათვისების პრობლემა. ამჟამად ფაბრიკის საავტო-დეკორატიული კომბინირი ნაწარმი მომხმარებელს მოსწონს. გაუმჯობესდა სამუშაოს ყველა მაჩვენებელი, გაიზარდა მოგება, ფაბრიკაში ბევრი მოწინავე ქალი მუშაობს. სახელი გაითქვა

შევიცდილა დავასახელოთ საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატი, ტრანსფორმატორების ქარხნის წარმოების მოწინავე ლეილა დიასამიძე, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატი მადეა ბასილაძე, აჭარის ასსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატი თამარ გვიგვიშვილი და სხვები.

ქალები ხე-ტყის დასამუშავებელი მრეწველობის სანარმოებშიც დაწინაურდნენ. მათ შორის არიან აჭარის ასსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატები, ხისგადამამუშავებელი კომბინატის მუშა ნინო ქარაგა და საავტო-ბამბუკის ფაბრიკის მომპირველდელი თინა სავარძიძე.

ქალთა შრომა უფრო მეტად არის გამოყენებული კვების მრეწველობაში, სადაც ცხებება პური, მზადდება რძის,

ზეთიანი საღებავები. პლასტიკის, მინერალური ნაირსახეობის ტურქული და მინერალური ნაკეთობები. გაუმჯობესდა ქარხნის პაჩვენებლები და ფინანსური მდგომარეობა.

ადგილობრივი მრეწველობის სანარმოების ტექნოლოგიური და ტექნიკური დოკუმენტაციის დამუშავების, ახალი ტექნოლოგიური დანადგარების, პროდუქციის ახალი სახეობების დასაწარგად დიდ დანხარებას უწევს საქართველოს სსრ ადგილობრივი მრეწველობის სამინისტროს სამეცნიერო-სანარმოო გაერთიანების სპეციალური კონსტრუქტორულ-ტექნოლოგიური ბიუროს აჭარის ფლიაკის პროგრესი, რომელსაც გამოცდილი ინჟინერი ნორა ბილიხიძე ხელმძღვანელობს.

ტექნიკური პროგრესის დაქარვა ხელს უწყობს რაციონალიზატორული და გა-

გეგმვა

აჭარის ასსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატმა, ფეიქრბა მავალიძე ცენტრებში.

ბათუმის ნავთობგადამამუშავებელი ქარხნის კოლექტივი მრავალად არიან ქალები: დირექტორის მოადგილე ეკონომიკური დარკვი სევეტლანა ზენაიშვილი, დირექტორის მოადგილე პროდუქციის ხარისხის დარკვი, აჭარის ასსრ დამსახურებული ინჟინერი პრასკოვია ბუსელი, შრომითი კოლექტივის საბჭოს ხელმძღვანელი, შრომისა და ზღვასის განყოფილების უფროსი ტატანა ხუციანიძე. დვანაღოსილი მუშაკები არიან დიდი სამუშაო ომის ექსტრანი, ამჟამად პენსიონერი ელენე ვეფსონი და აჭარის დამსახურებული ეკონომისტი დიდი სელიტრენიკოვა. ქარხნის ბევრი მონიანვე მუშაკი საზოგადოებრივ საქმიანობასაც ეწევა. სამაქროს ოპერატორი დანა კიკელიძე დარკვი. გამოცდილი სპეციალისტი ნელი ნოლიაძე დეპუტატად, X1 სამაქროს ოპერატორი ცილა მიქაშვიძე სამაქროს პარტიული ორგანიზაციის მდივანია.

მანქანათმშენებლობის დარკვი, სადაც უმთავრესად კაცთა პროფესიებია, ქალები 34 პროცენტს შეადგენენ. ზოგჯერ მათ ხელმძღვანელი თანამდებობებიც უჭირავთ. გამოცდილი სპეციალისტი ნელი ნოლიაძე დიდი ბათუმის მანქანათმშენებელი ქარხნის სტანდარტიზაციის განყოფილების უფროსად დიდი ხანია მუშაობს. მთავარი მეტეოროლოგია დარკვიან ბარაკაძე. მექანიკური სამაქროს ყოფილა უფროსმა, საქართველოს სსრ დამსახურებულმა ინჟინერმა ლალი ხანიძემ მრავალი წელი დაჰყო ქარხანაში.

მანქანათმშენებლობის სანარმოებიდან

ხორცის, საკონდიტრო ნაწარმი. მუშა ქალთა შორის სახელი გაითქვეს: ლეილა გოგრაქაძე — (ჩრდის ქარხანა), გალინა ორლინიკაძე — (საკონსერვო მრეწველობის კომბინატი), ვუჟუნა ქობულაძე (თამბაქოს საფერმენტაციო კომბინატი).

ისინი აჭარის ასსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატები არიან. მათ არ ჩამორჩებიან მედეა ხალვაში — (ჩრდის გადამწერი ფაბრიკა), ლამარა გოგუაძე (ხორცკომბინატი), პურკომბინატის მცხოვლილ საბრე სურმანიძე.

აჭარაში წლითწლილი იზრდება სანარმოო პოტენციალი და პროდუქციის გამოშვება, რაც ძირითადად შრომის ნაყოფიერების გადიდების, ახალი ტექნიკისა და ტექნოლოგიის, შრომის ახალი მეთოდების, ეკონომიკის მართვის ახალი სისტემის დანერგვით ხდება.

თანამედროვე ტექნიკური პოლიტიკის ახორციელების განხორციელებად დიდად არის დამოკიდებული სანარმოების ტექნიკურ ხელმძღვანელობაზე.

საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ ადგილობრივი მრეწველობის ბათუმის ქიმიური ქარხნის ტექნოლოგიური სამაქროში მუშაობა დაიწყო ნანა შენგელიძე, რომელიც რამდენიმე წლის შემდეგ ქარხნის ტექნიკურ ხელმძღვანელობას ჩაუდგა სათავეში, გახდა მისი მთავარი ინჟინერი. მან ბევრი რამ გააკეთა ქარხნის რეკონსტრუქციისათვის, თვითდფინანსებასა და სამეურნეო ანგარიშზე მისი გადაწყვეტილებისათვის. მოსახლეობისათვის ისეთი საჭირო პროდუქტების გამოშვების ზრდა განაპირობებს, როგორც არის იატაკის

მომგონებლური საქმის განვითარებას, რომელშიაც აჭარის ქალები აქტიურად მონაწილეობენ. აჭარაში 200 რაციონალიზატორი და გამომგონებელი ქალბატონი ზოგ მათგანს მინიჭებული აქვს ლაურეატის ნიშნება, მიღებული აქვს ჯილდოები. რაციონალიზატორებისა და გამომგონებლების საქავშირო სოციალისტური შეჯიბრების შედეგების მიხედვით ლაურეატის ნიშნება 1986 წელს მიენიჭა სამკერვალო გაერთიანების მუშაკს ვუჟუნა კოსტავას, ხოლო 1987 წელს — ქიმიურ-ფარმაცეპტიული ქარხნის ლაბორანტს ჩიტო ჩიხლაძეს.

სანარმოების ქალები საზოგადოებრივ საქმიანობასაც ეწევიან. მათ შორის ბევრი უმაღლესი და ადგილობრივი საბჭოების დეპუტატები. სსრკ, საქართველოს და აჭარის უმაღლეს საბჭოებში დეპუტატებად არჩეული მრეწველობის დარკვიდან 14, ხოლო ქალაქ ბათუმის სახალხო დეპუტატთა საბჭოში — 92 — ქალი.

მრავალი მონიანვე მუშაკი დაჯილდოებულია ორდენებით, მედლებით, მათ მინიჭებული აქვთ დამსახურებული ინჟინერის, ეკონომისტის, მრეწველობის მუშაკის კავშირი ნიშნებები.

დღეს მრეწველობაში დასაქმებული ქალები თავდაუზოგავად იღვნიან XII ხუთწლიან ანგარიშს და XIX საკავშირო პარტიული კონფერენციის გადაწყვეტილებათა შესრულებისათვის.

ლ. ნასოლინიძე,
აჭარის ასსრ მინისტრთა საბჭოს ფსების განყოფილების უფროსი.

ლამაზდება

აჭარის სოფელს ბევრი სახელოვანი ქალი ჰყავს. 87-ს მინიჭებული აქვს სოციალისტური შრომის მატიკონა. მარტო ქობულეთის რაიონში 69 სოციალისტური შრომის მატიკონა ქალია.

არ მხოლოდ პირველ რიგში არ გავიხსენოთ საკოლმეურნეო მშენებლობის ვეტერანები, აწ გარდაცვლილი ცნობილი მეჩაიები: ხუცუბნელი ასმათ ჩიჯავაძე და ქაქუთელი ემინე ზაქარაძე; აკადემიკოსი ქსენია ბახტაძე, ასე დიდი ამაგი რომ დასლო ქართული ჩაის განვითარებას. დიდია ანგეღინა გურგენძის დამსახურება, რომელიც წლების მანძილზე აჭარის ასსრ სოფლის მეურნეობის მინისტრის მოადგილე იყო.

ბევრი კარგი სიტყვის თქმა შეიძლება სოციალისტური შრომის მატიკონაზე — ბოლოყვითელ ქეთევან გოგიტიძესა და ნათელა ჩეღლებიძეზე, ხელვაჩაურელ ვარდო ბურჯანაძეზე, შუმდეგ სოფლის მეურნეობის სეციალისტები რომ გახდნენ. ახლა ქეთევანი ქობულეთის რაიონის სასათბურე მეურნეობის აგრონომია, ნათელა—ბობოყვანის ჩაის ფაბრიკის დირექტორი, ვარდო—დასასვენებელი სახლის „ნარინჯის“ აგრონომი. სოციალისტური შრომის მატიკონა მამუნიხტაგა-ცინცაძე დიდი ხნის განმავლობაში

ჩაქვის მეჩაიეობის საბჭოთა მეურნეობაში იღვწოდა.

დღეს ხელვაჩაურის რაიონის ერგეს კოლმეურნეობის მეჩაიეობის რგოლს სოციალისტური შრომის მატიკონა, პარტიის ხელვაჩაურის რაიონის ბიუროს წევრი გუგული ჰპინე უძღვება.

მიუხედავად იმისა, რომ დამსახურებულ პენსიაზეა, თამაპოს პლანტაციის მაინც ვერ თმობს ზულოს რაიონის სოფელ ფაჩხის კოლმეურნეობის მეთამაპოე, სოციალისტური შრომის მატიკონა უნქერ ბოლქვაძე.

მაგონდება, ამ რამდენიმე წლის წინათ ერთ-ერთ ზეიშში, ბათუმის სამელმწიფო თეატრში რომ გაიმართა, ხელვაჩაურის რაიონის ჭარნალის კოლმეურნეობის ლენინის ორდენოსანი მეჩაიე — მატიკონა დედა — ულფოდე დუმაძე ოჯახის წევრებთან ერთად იყო მიწვეული. მას გულთბილად შეხვდა საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის მაშინდელი პირველი მდივანი ამხანაგ ედიუარდ შუვარდნაძე, ჰალარათიან, სიმპატიურ მანდელშიანს, სახე ნათელი შარაგინდელით ჰქონდა ვაცისკროფეზული, მან ზომ სამშობლოს ათი შვილი აღუწარდა, ყველანი ბეჭეთები და გულითადი მშრომლები.

ახლა რამდენი ლენინის ორდენო-

სანი გყავს: ხელვაჩაურის რაიონიდან აჭარის ასსრ სოფლის მეურნეობის დამსახურებული მუშაკი მერიემ სურმანიძე, ქობულეთელი გული ბოლქვაძე და ნანა მიქელაძე, ქედელი ლუბიე ჩხონაძე, შუახევის რაიონიდან ზუღლიხა ფუტყარაძე, სემინეთ დარჩიძე, მერბორე აბუსელძე, ზუღლიდან ცნობილი მევენახე ჰურიე ჩაყელი.

გვეყვანან სახელმწიფო ჩილდოთი მეკრდამშენებულნიც: შრომის წითელი დროშის ორდენოსანი, ქობულეთის რაიონის „წითელი ოქტომბრის“ კოლმეურნეობის მეჩაიე, აჭარის ასსრ სოფლის მეურნეობის დამსახურებული მუშაკი ალექსანდრა სტეფანიდი, ქედის რაიონის საპატიო მოქალაქე, მერხის კოლმეურნეობის მეთამაპოე ლუბა შარაძე, შუახეველი მეთამაპოე ნანაიკ დარჩიძე.

ჩვენი ქალები ხელმძღვანელ თანამდებობებზეც გვხვდებიან. საბჭოთა მეურნეობებს თაქალობრე გული ცივაძე და მერი ახალაძე გული თორმეტი წელი ქობულეთი რაიონის კვირიკეს საბჭოთა მეურნეობის უდგას სათავეში. მანამდე ქობულეთის რაიკომის მდივანი და შუმდეგ რაისაბჭო აღმასკომის თავმჯდომარის მოადგილე იყო. მისი კოლეგა მერი ახალაძე ხელვაჩაურის რაიონის მეციტრუხეობის

ვაგაყობთ

მკავაგზოვირანაბრით

ყველაფერი ძვირფასი, ტკიბილი, მშობლიური და ახლობელი დედის სახელთან არის დაკავშირებული, რა არის იმაზე საბატო, იყო მოავალი შვილის დედა და აღწაროდ ისინი სამშობლოსათვის საპაიონი. დროულად და მეტად გონივრულად მიგვაჩნია რუსთაველის საზოგადოების დემოგრაფიული ფონდის შექმნა, რომელიც ხელს შე-

უწყობს რესპუბლიკაში დემოგრაფიული სიტუაციის გაუმჯობესებას და განსაკუთრებული ყურადღებით მოეკიდება ქართველი ერის გამრავლებას საკითხს. ამ პატრიტულ საქმეში დღეს მოწინავე პოზიციებზე დგანან აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ქალბები, რომელთაგან 30 ათასამდე მრავალშვილიანი დედაა, ხოლო 345 ქალი „მამიერი დედის“ საბატო წოდებას ატარებს.

ქალისადმი, დედისადმი განსაკუთრებული ზრუნვის შედეგად უნდა ჩაითვალოს ის ღონისძიებები, რომლებსაც აჭარის რესპუბლიკა ახორციელებს მათი შრომისა და ყოფის პირობების გაუმჯობესებისათვის. ყოველი ქალიაურად ფართოდება საბავშვო ბაღების, ჭანმრთელობისა და კულტურის კერების ქსელი. ვარჯვეული ყურადღება ექცევა მრავალშვილიანი დედების

სოფელი

საბჭოთა მეურნეობის დირექტორი, ოქტომბრის რევოლუციის ორდენის კავალერი, აჭარის ასსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატი და საქართველოს სსრ დამსახურებული აგრონომია.

ეს მეურნეობები ამ ენერგიული ქალების ხელმძღვანელობით ციტრუსოვანთა უბე მოსავალს იღებენ ყოველწლიურად. საქართველოს სსრ დამსახურებული აგრონომი ჟენია ჭკადუა აჭარის სოფლის მეურნეობის წლიების მანძილზე ემსახურება.

დღეს გარდაქმნილია და დაჩქარების სტრატეგიის განხორციელებაში აქტიურად მონაწილეობენ ხელვაჩაურის რაიონის კირანთის კლდმეურნეობის მეჩაიე, პარტიის აჭარის საოლქო კომიტეტის ბიუროს წევრი მერი კახაბერიძე, ქობულეთის რაიონის ზუცუბენის კოლმეურნეობის მეჩაიე, საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტისა და პარტიის ქობულეთის რაიონის ბიუროს წევრი, რაიონული სახალხო საბჭოს დეპუტატი, სოფელ ზუცუბენის კოლმეურნეობის მეჩაიე-მერგოლური გულნარა გოგიტიძე, სოფელ ქობულეთის მეჩაიე, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატი ეთერ ჭაფარიძე, სოფელ დავაჯს კოლმეურნეობის მეჩაიე სოფიო კასტიკიძე.

ციტრუსების უბე მოსავლისა-

თვის საქართველოს სსრ სახელმწიფო პრემიის ლაურეატი გახდა ხელვაჩაურის რაიონის გონის მეციტრუსეობის საბჭოთა მეურნეობის ბრიგადირი მიმოზა ჩხენკელი. სიუხვი დიდოსტატებმა ითვლებიან ამავე რაიონის თხილნარის საბჭოთა მეურნეობის ოჯახური აჭარის მერგოლური, „საპატიო ნიშნის“ ორდენისანი მელანო ღუმბაძე, სარფილი მეჩაიე, პარტიის ხელვაჩაურის რაიონული კომიტეტის წევრი ეთერ კახაბეძე, ქედის რაიონის წონიარისის კოლმეურნეობის მეთამბაქოე ნაზიბროლა თავართქილაძე, უჩაიის კოლმეურნეობის მეჩაიე, აჭარის ასსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატი ნანული მორთულაძე, კოლმეურნეობა „პირველი მაისი“ მოწინავე მეჩაიე, ოქტომბრის რევოლუციის ორდენისანი უმიან შველიძე, შუახევის რაიონის ჭვანას კოლმეურნეობის მევენახე, პარტიის რაიონის ბიუროს წევრი, აჭარის ასსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატი ნანული ამაღლობელო, სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს დეპუტატი, ოლადურის კოლმეურნეობის მეთამბაქოე, საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის წევრობის კანდიდატი, სკკპ 27-ე ყრილობის და მე-19 საკავშირო პარტიკონფერენციის დელეგატი ნათლა ფუტყარაძე, ზუ-

ლოს რაიონის ჩაოს კოლმეურნეობის მეთამბაქოე, „საპატიო ნიშნის“ ორდენისანი ნათლა ლაბაძე, პაკსაძეების კოლმეურნეობის მეთამბაქოე, აჭარის ასსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატი ნანული პაკსაძე, ღორჯომის კოლმეურნეობის მეთამბაქოე, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატი ნარგიზა სირაძე. წველადობის მაღალ მაჩვენებლებს მიაღწიეს ქედის რაიონის სოფელ წონიარისის კოლმეურნეობის მწველაძე, საქართველოს კომპარტიის 27-ე ყრილობის დელეგატმა ცისანა გოგიტიძემ და ხელვაჩაურის რაიონის მეცხოველეობის სანაშენე საბჭოთა მეურნეობის მოწინავე მწველაძემა ცილა წითელაძემ.

აჭარის სოფელი ყოველწლიურად ახალ ძალებს აკრებს. იზრათია, რომ ქალაქს შიშაურის ქალიშვილმა აჭარის მთიანეთიდან არც ხელვაჩაურისა და ქობულეთის რაიონებიდან იგრძნობა ქალთა მიგრაცია. ქალი უღდას ბურჯაღ სოფელს. საკმარისია ვთქვათ, რომ აჭარის მცხოვრები 472 გმირი დედიდან 464 სოფლის მკვიდრია.

ლილი სოფრიაძე

აჭარის ასსრ შრომის სახელმწიფო კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილე, აჭარის ქალთა საბჭოს წევრი.

საყოფაცხოვრებო პირობების გაუმჯობესებას.

ქედის რაიონში ბოლო ორი წლის განმავლობაში 7 მრავალშვილიან ოჯახს შედავითან ფასებში აუშენეს საცხოვრებელი სახლი, ხოლო სოფელ კოლოტაურის მცხოვრებ გმირ დედას ფ. ანანოძეს კოლმეურნეობაში უფასოდ აუშენა საცხოვრებელი სახლი.

ხულოს რაიონში, სადაც 107 გმირი და 1350-ზე მეტი მრავალშვილიანი დედაა, მათ პატივსაცემად ყოველწლიურად ტარდება სახალხო დღესასწაული — „ღედის დღე“. ტრადიციად დამკვიდრდა ქობულეთის რაიონში მოწინავე მრავალშვილიანი დედებისათვის ასევე პატივების საღამოების მოწყობა. ხელვაჩაურის რაიონში გაშენდა „გმირ დედათა“ ჰეივანი.

ხულოს რაიონის სოფელ წაბლანს, სადაც დაიწყო დიდი მოაზროვნისა და მეცნიერის ტებულაბუსერიძის აკვანი, გმირი დედების სოფელს ეძახიან. ამ სოფელში 15 გმირი და 180 მრავალშვილიანი დედა ცხოვრობს.

აჭარის სახალხო მეურნეობის განვითარების საქმეში დიდი წვლილი შეიტანეს გმირმა და მრავალშვილიანმა დედებმა: შრომის წითელი დროშის ორდენისანმა პატივ მახილაძემ, გული ბერიძემ, ნანია სურბანიძემ (საქართველოს სსრ დამსახურებული მასწავლებელი, საქართველოს და აჭარის ქალთა საბჭოს წევრი), ზინა მიქელაძემ, ულფეთ ღუმბაძემ, სვეტლანა ფშანავამ და სხვებმა. ბევრი მრავალშვილიანი დედა დაჯილდოებულია შამშობლოს უმაღლესი ჯილდოებით, ორდენებითა და მედლებით.

ქობულეთის რაიონში 770 მრავალშვილიანი და 32 გმირი დედაა. რაიონის 86 სოციალისტური შრომის გმირიდან 67 ქალია, 80 — ლენინის ორდენისანი, 85 — შრომის წითელი დროშის, სასაბჭო ნიშნისა და ოქტომბრის რევოლუციის ორდენების კავალერი.

მრავალშვილიანი და გმირი დედების სასახლოდ უნდა ითქვას, რომ ისინი დედობის ტვირთსაც მწნედ ატარებენ და საზოგადოებრივ საქმიანობაში აქტიურად მონაწილეობენ. ხელვაჩაურის რაიონის სოფ. ჭარნალის „ახალგაზრდა დედათა“ კლბის შეფობას უწყის გმირი დედა ულფად ღუმბაძე, დედა, რომელმაც პარტიისანი, დაულალავი შრომით 13 შვილი აღუზარდა სამშობლოს ღირსეულ მიქალაქებებად.

ჩუქთუების

ნუნუ ხინიკაძე

ნუნუ ხინიკაძე — ოფელია
ალ. სამხონიას „წვიმიანი მზაჩიოდან“.

„ქეთევან ჟურულს პირიდან ვარ-
დები სცივოდა, ახალგაზრდები
კრფდნენ და გულზე იბნევდნენ“.—
კვითხულობთ თვალსაჩინო ქართ-
ველი მწერლის ოთარ ჭილაძის
რომანში „რეინის თეატრი“. ეს ის
ქეთევან ჟურულია, დედა-საქართვე-
ლოსთან ახლად დაბრუნებულ
ბათუმში თეატრალური ხელოვნე-
ბის ნაპერწკალი რომ გააღვივა. ეს
იყო სცენისმოყვარულთა პირველი
წარმოდგენა — „განა ბიძიამ ცო-
ლი შეირთო?!“

ამ სექტაკლით ჩაეყარა საფუძ-
ველი ბათუმში თეატრალურ ხე-
ლოვნებას. მერე და მერე ბათუმში
გაჩნდა წყლის გამყიდველი ბიჭუ-
ნების ზურგზე დაკრული ხელნაწე-
რი აფიშები, საზოგადოებრიობას
რომ აუწყებდნენ თეატრალურ წარ-
მოდგენებს. დრო კი, მოგეხსენე-
ბათ, მაშინ ცუდი იყო. უჭირდა სო-
ფელსაც და ქალაქსაც. ახლად
განთავისუფლებულ მზარეში არ
იყო არცერთი კულტურულ-საგანმან-
ათლებლო კერა. განსაკუთრებით
მძიმე იყო ქალის ხვედრი. ცხადია,
წერა-კითხვის მცოდნე მანდილოსანი
იმკითხავს წარმოადგენდა.

შას შემდეგ ბევრმა წყალმა ჩაი-
არა. ახლა დღესავით ნათელია, რომ
აჭარელი კაცის სულში, იმ ბნე-
ლით მოცულ საუკუნეებშიც კი,
არ ჩამქრალა დედა ენის მაღლი და
საქართველოს სულის სიმღერა.

იმ სუსხიან დღეებში ვერავინ წარ-
მოიდგენდა, აჭარელი ქალი თეატ-
რის სცენაზე თუ გამოვიდოდა... ქე-
თევან ჟურული კი ბათუმში პირ-
ველ წარმოდგენებს მართავდა. დი-
დი გზაა. ქეთევან ჟურულიდან
დღემდე, როდესაც ბათუმის კულ-
ტურულ ცხოვრებას საკუთარ მაღლს
ჰვინენ რესპუბლიკის სახალხო არ-
ტისტი, მოცეკვავე ფატიმან კობა-
ლაძე, საქართველოს სსრ ხელოვნე-
ბის დამსახურებული მოღვაწე, დი-
რიჟორი გულნარა ნოღაიდელი, რეს-
პუბლიკის დამსახურებული არ-
ტისტი ნუნუ ხინიკაძე...

ამჯერად მინდა მკითხველს ბა-

თეატრი

დაპირ ბიზინესშილი

ასაღგაზრდობა

ნამყნყრალ მონის შენ ხარ ვენახი, ვეფხის და მოყმის შენ ხარ ბალადა, სათოფურიდან ისრის ნივლი, დიდი ტივილი, შენ რომ გფარავდა, ხვალინდელ დღეთა ამონათებაჲ, სფეროთა ბრუნვის ძალეჲ და რწმენავ, დაიცავ დედა — პლანეტა ჩვენი, დიდაც იგი — ბალახთა ენა, ვარდობის ენა, გადნობის ენა, მზადყოფნის ენა და გადარჩენა. შენ დრო და სივრცე გონით დაიჭერ, ხირხაის ნახარობი, სძლიე აღმართებს, რა ვუყოთ მერე — თუნდაც დაიჭრე, ნინ, ნინ გაიჭერ, კვერთხი აღმართო! ჰკვივე საჭრეთლით, მართე საქეთი, მართე საქეთი და მისხალ-მისხალ ყიოდეს სისხლი, ყიოდეს სისხლი, ყიოდეს სისხლი, ყიოდეს სისხლი, ყიოდეს სისხლი, ყიოდეს სისხლი.

თუმის ილია ჰევეჯადის სახელობის სახელმწიფო დრამატული თეატრის მსახიობის, ნუნუ ხინიკაძის შემოქმედებით პორტრეტები წარგუდღინო. ვუკუბო, რომ იგი სრულყოფილი იყოს, რადგან თეატრმცოდნე არა ვარ, და თუ მაინც მოვიკიდე ნუნუ ქალამს, იმ იმედით, რომ ამ შემთხვევაში ვეყარდნობი მხოლოდ და მხოლოდ ჩემს — ერთგული მაცურებლის პოზიციას. იმასაც ვითვალისწინებ, რომ ნუნუც და მისი მეუღლეს — რესპუბლიკის დამსახურებული არტისტი ბერლია ინფორცივლი. ჩემი მეგობრები არიან. მიუხედავად ამისა, არა მგონია მიღლატოს ზომიერების გიძნობამ...

რის საუკეთესო სპექტაკლების რიცხვშია და მის წარმატებაში მცირე წვლილი ნუნუ ხინიკაძის შექმნასაც მიუძღვის.

გუშინდელით მასხოვს გურამ ფანჯიკიძის „მეშვიდე ცა“ რომ დიადგა. ნუნუ ნათიას როლს ასრულებდა. ამ სპექტაკლის ავტორებზე მაშინ საკამოდ დაიწერა და ნუნუს ნათიასაც ხვდა ქათინაური. მაცურებელმა შეიყვარა ნუნუ ხინიკაძის ოლივია შექსპირის „მეთორმეტე დღეში“. ირინე — „განთიადის დედოფალში“, ალაზა — „სტუმარ-მასპინძელში“.

ყველაფერი ასე დაიწყო: ერთ საღამოს ქობულეთელმა გოგონამ მშობლების განხუცადა. როგორც კი სკოლას დაეტოვებებ, გამოცდები თეატრალურ ინსტიტუტში უნდა ჩავაბარო. ვიცი, შენც კარგად იცნობნო. პატრიცემული მკითხველო, როგორი მოსასმენი იქნებოდა ეს ნუნუს მოზობლისათვის, მით უფეტეს სოფლად. ნუნუ არტისტობაზე იცნებობს. მშობლები კი — მის ექიმობაზე. ასე იყო თუ ისე, ნუნუ ხინიკაძე თბილისის თეატრალური ინსტიტუტთან მსახიობის თბილომით დაუბრუნდა ბათუმის თეატრს. ეს იყო 1963 წელს. ზუსტად იცი წელისთახეტი, 1983 წელს, მიენიჭა რესპუბლიკის დამსახურებული არტისტის საპატიო წოდება...

იქნებ შესრულებული როლები ჩამოთვლა ვერაფერიშვილი იყოს მსახიობის პორტრეტისათვის... არც რეცენზენტების აზრს მოვიშველი-ბო. თავიდანვე ხომ დაჯიბრითი, პირად შობეკდილობებს დავეყარდნობი-მეთუე. პოლა, მე მიყვარს ნუნუ ხინიკაძე, ნიჭიერი მსახიობი და როგორც უპარეტენზო პიროვნება, მისთვის უცხოა თვითრიკლემა. ამის გა მოსილობითაცაა, რომ იგი ზოგჯერ ჩრდილში მიჩვენება. ბეკარკერ მი-ნახავს ნუნუ ხინიკაძე ღრმა კონფლიქტურ სიტუაციებში სცენაზე. მაგრამ სცენის იქით — არასოდეს, რაც იშვიათი და ბედნიერი გამოხა-ლისია.

როდისაც ნუნუ ხინიკაძე ბათუმის თეატრში მივიდა, მისი კოლექტივი შემოქმედებით ზენიტში იმყოფებოდა. სწორედ ამ პერიოდს განეკუთვნება თეატრის სახელგანთქმული სპექტაკლები. იუსუფე კობა-ლაძე და არჩილ ჩხარტიშვილი, ნუნუ თეთრაძე და მერამ ხინიკაძე, კიდევ სხვა თვალსაჩინო მსახიობები და რეჟისორები ქმნიდნენ მაშინდელი ბათუმის თეატრის სახეს.

მე, როგორც ბათუმის თეატრის მაცურებელს, ზუსტად იმდენი სტა-ეი მაქვს. რამდენი წელიც ნუნუს დაპყო იქ. ბევრი მისი პარტიიორი ჩემი მეგობარია. გულზე ხელისდა-ღებით ვიტყვი, ნუნუზე აუცი არა-ვისგან არასოდეს მსმენია.

ნუნუ ხინიკაძის ერთ-ერთი პირველი როლი იყო შექიპა — გეჯა-ფშაველას „მინდიაში“. ხოლო მინდი-ას განასახიერებდა ქართული სცენის ჰუმბერტი რაინდი იუსუფე კობა-ლაძე, „მინდია“ ბათუმის თეატ-

თუ გავითვალისწინებთ, რომ აპყარაში გვაქვს გონიო — ანტიკური თეატრის ნაშთი, უნდა ვიგულისხ-მით — ჩვენი მხარის დედა-საქარ-თველოსთან დაბრუნების შემდეგ, ქეთევან ყურულით დაწყებული გზა ნუნუ ხინიკაძემდე იყო არა დასაწყისი, არამედ აღორძინება.

შუშუნა ხაჭივიშილი

ესა ვარ, რაც ვარ

აღმათ ნინოთა ლურჯ საუფლოდან გამოსახსლა, დამბერა ქარმა... ესა ვარ, რაც ვარ, გრილ ნივარში გამომწყვედელი უჩინი და კრძალვა. ესა ვარ, რაც ვარ, საუფუნოთა ჩუმ მღელვარების სიბოი და ფერფლი, არც შემურობა პონტოს და ეგრისს ჩემი პატარა, სოველი ტურფი. მე ქუთათას ვერდმოვეცილი მივაჭუნებდი ყველთი ულაყე, და ვით სასნაულს, მინდვრები თვითონ მწვანედნენ გრძნულ ბალახ-ბულახებზე. ნეტავ, ღმერთო, არ დამელია ტრფობის სახალა — დამწველი ბანგი, ნეტავი ვარდა კოლხური შხისა, სხვაგარი ცეცხლი არ გვარძომ ბაგეს... ჩამოღის ნემში, ვით სიყვარული, გადამღის ფიქრო, როგორც ტალღები... და ვარდისფერი მდინარეები ვით ოღობა, გამდის მარღვეში... ესა ვარ, რაც ვარ, საუფუნოთა ჩუმ მღელვარების სიბოი და ფერფლი... არ შემურობა პონტოს და ეგრისს ჩემი პატარა, სოველი ტურფი.

შოთა ზოიძე

ფინანსის რეკონსტრუქცია

ქალაქბონი ოლღა

თვალს იტაცებს ოლღა ჩაჩუა-სელვე-ზნოვას პეიზაჟები, გრაფიკული ნამუშევრები. ფაიფურის ხერვიზები, რომლებზედაც იშვიათი გემოვნებითაა გამოსახული დეკორატიული მცენარეთა ყლორტები... დიას, რასაც ხედავთ, ყველაფერი ღამაზია, იგრძნობა მხატვრის სული, მისი სიყვარული ბუნებისადმი, მშობლიური ადგილებისადმი. უყურებ ამ ნახატებს და რწმუნდები: ადამიანი ყოვლისშემძლეა, რადგან მას ძალუძს არა მარტო შეიცნოს მშვენიერება, არამედ შექმნას კიდეც.

ზის ქალაქბონი ოლღა სავარძელში, ხანდახან მოიგონებს გარდასულ დღეებს და სევდაც-მოქალებს. მერე თავს შემოუბრუნებს, კვლავ ფუნჯს დასწვდება და ხატავს გატაცებით, სიყვარულით.

საინტერესო ცხოვრების გზა განვლო

ქალაქბონი ოლღამ. ჩვენი საუკუნის გარირგარეზე დიბადა, ბავშვობა მშობლიურ სოფელში გაატარა. მერე რიგის სამხატვრო ინსტიტუტი დაამთავრა. ძირითადად გამოყენებითი ხელოვნების დარგში — რიგის ფაიფური-ქაშანურის ქარხანაში მუშაობდა და 10 წლის მანძილზე საყოფაცხოვრებო ჭურჭლის 300-მდე ესკიზი და ნიმუში შექმნა. მისი ესკიზებით მასობრივად გამოუშვეს ჩაის, სადილის, ყავის ფაიფურის ხერვიზები. ეს ნიმუშები სახლგარეულის თერთმეტ ქვეყანაში გაივრცელდა და თანაც ისეთ ქალაქებში, როგორცაა ლიფცივი და ბრიუსელი, ნიუ-იორკი და პოზნანი...

მისი კვლევები მშვენიერი ვარდები, ნახი უკსაზე, ვაზის ფოთლები თუ ყურძნის მტევნები, რომლებიც ოსტატურად მოუხატავს მხატვარი... იგი კარგად

ფლობს აკვარელსაც, აქაც იგრძნობა შემოქმედის დიდი შინაგანი ენერჯია. მიუხედავად იმისა, რომ წლები მოეჯარა, ქედი არ მოუხრია, გატაცებით მუშაობს, ქმნის პეიზაჟებს, უფრო მეტად კი იმ ადგილებს ხატავს, სადაც ბავშვობა გაატარა... რა მართალი სურათებია. აქ არაფერი არ არის ემპირიული, ყველაფერი სიღრმიდან მოდის, სულიდან...

ქალბატონ ოლღას საოცრად ახალგაზრდული სული აქვს, უყვარს პოეზია, მუსიკა, მშვენიერად მღერის რომანსებს, მაინტერესოდ მოგვიყვებათ ცნობილ ადამიანებთან, ესენინი ბათუმში — მარტო ამ მოგონების მოსმენა მოგაჯადოებთ. იგი საინტერესოდ მოგვიყვებათ შეხვედრებზე სახელოვან პოეტთან, მწერალთან თუ მხატვართან...

რა არის მთავარი?

ფართო და მრავალმხრივია მზია ხალხის შემოქმედება. პორტრეტის გარდა, იგი ქმნის მხატვრულ ქსოვილებს, ფარდაებს. მიზმიდევლია მისი გობულებები ფერთა შეხამებით, კომპოზიციით, მაგრამ მხატვრის სახელოსნოში განსაკუთრებით მაინც პორტრეტები იყვრობს ყურადღებას, აგერ მამის — პოეტ ფრიდონ ხალვაშის პორტრეტი, ავტობიოგრაფიკი, მუხომის, შვილების პორტრეტები... მხატვრისათვის სულიერი ფასეულობანია მთავარი, პორტრეტი კი ამის გამოსახატავად შეესანიშნავი საშუალებაა.

შთამბეჭდავია მზიას ნამუშევრები: ზემო აჭარის ბუნება, მისი პეიზაჟები... მთიელები — მამა-პაპის სავანის მკვიდრნი, რა ბუნებრივია ისინი მხატვრის სურათებზე. უყურებ ამ ნახატებს ფარცნობთ, როგორ იღვრება მუსიკა ფერებში, ოდნავ სევდიან, მინორულ განწყობილებასაც აღვიძრავენ ისინი, გაფიქრებენ... და ეს ძალიან კარგია, რადგან მხატვარი აღწევს თავის მიზანს — ქმნის არა მარტო ხასიათს, არამედ გარკვეულ განწყობილებას, გადმოგვცემს

ახალგაზრდა თანამედროვის სულიერ ცხოვრებას.

ახლა მზია პერსონალური გამოფენისათვის ემზადება. მაღლ ბათუმელებს საშუალება მიეცემათ უფრო ახლოს გაეცნონ მის შემოქმედებას. პირველ რიგში კი გამოფენით მიღებულ სიხარულს მისი შვილები — გვანცა და სულხანი, მუუღღ და სხვა ახლობლები გაიხარებენ. და არა მარტო ისინი; მზიას მრავალი კეთილისმოსურენი და დამფასებელი ჰყავს მისი ღამაზი, ადამიანური თვისებების გამო. იგი მოკრძალებული, თავმდაბალი, უშურველი და კეთილი ადამიანია.

კვლი

ჯერ კიდევ ამ ათიოდ წლის წინათ ალაპარაკდნენ ნილო ნიფარაძეზე, როდესაც სამხატვრო გალერეაში მისი სურათები გამოფინდა. ბევრმა აღიარა, რომ წინო უღრესად ნიჭიერი, პოეტური სულის ხელოვანია.

მხატვრის თემატიკა მრავალფეროვანია — მუშაობს როგორც ფერწერაში, ასევე გრაფიკაში. საინტერესოა მისი პორტრეტები და ნატურმორტები ფერთა გამით, კომპოზიციური ჩანაფიქრით, ორიგინალური გახზვებით. ასეთებია: „პურის რიგ-

ში“, „ზამთრის პეიზაჟები“, „სულის იდილია“ და სხვები. მხატვრის დიდ ნარმატებაზე მოწიბობს ისიც, რომ მისი ორი ფერწერული სურათი გამოფენიდან შეისყიდა მოსკოვის ტრეტიაკოვის სახელმწიფო გალერეამ. წინო ნიფარაძე რესპუბ-

ლიკური და საკაეშირო გამოფენების ხშირი მონაწილეა. 1973 წელს რამდენიმე ნამუშევარი ექსპონირებული იყო ჩეხოსლოვაკიისა და გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკების საგამოფენო დარბაზებში, 1985 წელს მხატვარი თეთიანარიშით წარსდგა თანამოქალაქეთა წინა-

შე — მოეწყო მისი ნამუშევრების პერსონალური გამოფენა. ყოველი ხელოვანი თავის სამყაროს ქმნის და როგორცაა მისი მსოფლგანცდა, ისეთივეა მისი სურათებიც. ეს ანბანური ქეშმარიტებაა ხელოვნებაში. წინის უმაღლესი მამოძრავებელი ძალა ცხოვრებაა, მისი სინამდვილე და ადამიანები,

რომლებიც მის შემოქმედებით პრინციპულად გადმადგებიან და ახალ, საინტერესო კუთხით წარმოგვიდგვიან მხატვრის ტილოებზე. შეიძლება ითქვას, წინის შემოქმედებისათვის ნიშანდობლივია სტილისტური თავისებურება. ამჟამად გატაცებით მუშაობს მხატვარი ქალი ახალ ტილოზე.

მამა ნახე...

ესმა ართმელაძე ჯერ ახალგაზრდაა, 25-ოდე წლის. მხატვრისათვის ეს ასაკი მართლაც არაა დიდი, ცხოვრება ახლა იწყება, წინ საინტერესო სამყარო გადაშლილია, შეგიძლია ყოველივე შეიმეცნო, ილონდ ესაა, დანახვის, განცდის, წარმოსახვის უნარი უნდა გქონდეს, შრომის-მოყვარეუდ უნდა იყო, ნიჭს ცოდნა უნდა შეუთავსო, ცოდნას — შრომა, შრომას — ძიება, წებისყოფა უნდა მოიკრიბო, ბევრი იკითხო, ბევრი ხატო... ერთი სიტყვით, მხატვარი რომ დადგე, ძალიან ბევრი რამა საჭირო. ეს ყოველივე კარგად იცოდა ესმამ, არ იყო მისთვის უცხო მხატვრის ცხოვრება. მაინც არ დაიხია უკან, პირიქით, ჯერ კიდევ ბავშვი საათობით იჯდა მამის გვერდით — მხატვარ სიმონ ართმელაძის სახელოსნოში და გულდასმით აკვირდებოდა ხატვის პროცესს. ხელოვნებაში გაიტაცა და გადანყვობა მამის გზას გაჟყოლოდა, ასეც მოხდა, მამის დახმარებით ტექნიკას დაეუფლა, სამყაროს შეცნობისა და ძიების ნუსურილი კი თან დაჟყოლოდა.

მხატვარი ქალი ხულოს რაიონის სოფელ ოქტომბერში მუშაობს. მისი შთაგონების წყაროა ზემო აჭარის ულამაზესი პეიზაჟები, ესმა მონდომებით მუშაობს მრავალფეროვან ნახატებზე და ხშირად წარმატებასაც აღწევს, მაგალითად, მისი ერთერთი ნამუშევარი ექსპონირებული იყო სასოფლო-სამეურნეო გამოფენაზე მოსკოვში: ესმამ ბრინჯაოს მედალი დაიმსახურა. ბათუმურ კერსინაჟზე ბულგარელებმა ძლიერ მოინონეს ესმას ორი ნამუშევარი — აჭარული პეიზაჟები, ისინი ბულგარელებს საჩუქრად მიუძღვნეს.

მთა დიდი და შეუცნობელი თავისი წარსულით, ათასი ზღაპრით, ფოლკლორით, ლეგენდით. იქ სახლობენ საინტერესო, თავისთავადი ადამიანები, უაღრესად ექსტრემალურ ვითარებაში რომ იწარჩუნებენ სულის სიდიადეს... პოდა, ესმაც მათთანაა, სწავლობს მათ, აკვირდება, უფრო ღრმად ეცნობა, ენაფება მათს თუ ზღაპარს, წარსულს თუ თანადროს.

ლობას და გრძნობს, როგორ გამოუთქმელად ძლიერ უყვარს ეს ხალხი, მიწა, მისი ყოველი გოჯი, მისი დევა და ლიანა. ამიტომაცაა, რომ ფუნქციით თითქოს თავისთავად მუშაობს და წერს, წერს ფერებით თავის მკვიდრთა საგალობელს.

* * *

ლექსი გონების დღესასწაულიაო — ხშირად გამიგონია, მხატვრობა? — ალბათ ისიც, რაღაც სხივმოსილი იდუმალდება რომ ახლავს თან, იქნებ იმტომაც იზიდავს ადამიანს ასე ანდამატურად, აიძულებს ემსახუროს მის მუხას... ბათუმელი ეს ახალგაზრდებიც — ელვირა თურმანიძე, დონარა ტუჩაშვილი, ლილია რეზნიკოვა, ელენე ზანინა, სოფიკო მუშუკუდიანი, თეა კვაჭანტირაძე და მერი ბუქიძე ფერწერული ხელოვნების სიყვარულით გამსჭვალულან და მხატვრის რთულ და საინტერესო, ძიებით სავსე გზას შესდგომიან.

ბენერიტა ჭუთათელაძე

ბათუმის პონტროსი პარკი

მასწავლებლის ხელი

ოსმალთა სამსკლავი ბატონობის შედეგად აპარა მურნეობრივად განახლებულ სოციალურად დახეიანებულ და კულტურულად უარესად ჩამორჩენილ უკლებლ უწინურ მხარედ იქცა მოსისო ქართული წინა და წინგონობა, აღარ მოქმედებდა და კულტურისა და განათლების აღმადგენელი ეტრბი. განსაზღვი და რჩეული თაობები ტყვეთა ბაზარზე იყიდებოდნენ.

ქართველი მოსახლეობის ეროვნული გადაგვიარებისათვის ოსმალები განსაკუთრებულ მზრუნველობას აძლევდნენ შამაღიანობის გავრცელებას, მოძალადეებმა აქედნ ქართველი ერთადერთი სულიერ სარდლო შამაღიანური რელიგია მოვიდნენ: „განათლების სისტემა“ ამოიწურებოდა მედრესეთი, სადაც ბოჭები და მოძლები მოზარდებს გაუფებარ რელიგიურ დოგმებს ზეპირებიზებდნენ.

110 წლის წინათ აპარა უცხო დამპყრობთა უღლისაგან ვანთავისუფლდა და სამშობლოს — დიდ საქართველოს დაუბრუნდა.

მისუბედავლ მეფის რუსეთის კოლონიზატორული პოლიტიკის, აპარად საქურდური და კულტურული განვითარების ერთგვარი შეზავებლობა მოიპოვა.

ილია კუჭავაძე, აკობ გავგაბაშვილი, დიმიტრი ყუფიანი და სხვები აპარის ხსნას ქართული სკოლის დაარსებაში ხდებოდნენ. ილია კუჭავაძისა და სხვათა თანხმობით 1881 წელს ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელმა საზოგადოებამ ბათუმში ქართული სკოლა დაარსა. ის იყო ქართველი კულტურის აღორძინების პირველი მერცხალი, რომელმაც დასაბამი მისცა ეროვნული წყლულების მოშუშების პროცესს.

ამ საზოგადოებრივი საქმის წახმარებელად ახალგაზნთობრებად მხარეს პირველ რიგში მომზადდებულნი კადრები ესპარტოზობდა. საკადრო ვაჟთუმის შევსებლის საქართველოში თითქმის ყველა მხარე მონაწილეობდა. აგვიარა საუკუნეთა უფრადლები, თანგარძნობისა და თანადღობის წაყვლე იყო ის არჩავიული ფერისცვალება, რაც აპარად განთავსულებლის შემდეგ ვანიცადა. გახსულ საუკუნის 90-იან წლებში აპარის რიგ სკოლებში გაიხსნა სახალხო სკოლები. პროგრესულად მოაზროვნე მოღვაწეთა დაიწინაურების მოთხოვნით 1897 წელს ბათუმში დაარსდა ვათია, ხოლო 1900 წელს ქალთა გიმნაზიები, 1898 წელს ქალის ხარჭე გაიხსნა ბათუმში ქალთა დაწესებობის სკოლა 68 გოგონასათვის.

1921 წელს საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებამ აპარაში სასფრველი ჩაუყარა ამ კუთხის სოციალისტური გზით განვითარებას.

რებას აქედან იწვება სახალხო განათლების აღმავლობისა და წინსვლის ისტორია. შეიქმნა ახალი ერთიანი საბჭოთა სახალხო სისტემა. განათლების დარგში დახარული სოციალური თანასწორობა მოსახლეობის ყველა ფენის უპრევიზიანობის. შეიქმნა წერა-კითხვის უპრევიზიანობათან ბრძოლის საზოგადოება, ქალთათვის გაიხსნა კრავებრის სკოლები.

განხორციელებული ღონისძიებების მიუხედავად 1928 წელს მოსახლეობის 94 პროცენტზე წერა-კითხვის უკოდინარი იყო, უმაღლესი განათლება აპარის მკვიდრთაგან მხოლოდ 4 კაცს ჰქონდა. 1928 წელს სოფელად მცხოვრები ქალთაგან წერა-კითხვა 4% პროცენტმა იცოდა.

საბჭოთა სკოლის წინაშე იდგა სანაუსებისმგებლო ამოცანა — მას უნდა შესრულებინა გადაწყვეტი რალი ძველი ყოფა-ცხოვრების რვევისა და ახალი ცხოვრების შექმნის საჭეშე.

იციან წლებში საბჭოთა სკოლებში ისწავლებოდა მამდიანური სკოლის კანონები, ხოლო 1931 წლამდე უბრტული ენა. მასწავლებლობად ზოგიერთ სკოლაში ხოჭავაძე კი მიიწვიეს და სახელმწიფო მათ ფულად აწაზღურებას აძლევდა.

აღდგომილი პარტიული ორგანოები განიცდებდნენ ეკიდებოდნენ რელიგიის საწინააღმდეგე ღონისძიებათა განხორციელებას. იცოდნენ, რომ რელიგიური ფანატიზმი მყარი იყო იქ, სადაც უმცირესმა და სიბნელე სიუცვდა.

20-იან, 30-იან და შემდეგ წლებში გურდიან, მეთერთიან, სამეგრელოდან მიხედვით უკლებოები აპარაში საშუალო, ოსინი არ უზინდებოდნენ სინქლევებს, ქართული წინის სიყვარულს ადივებდნენ, განათლების ჩირალდანი შექმნილად აპარის მოსახლეობაში. მშრომელთა ღრმა სიყვარულად და პატივისცემა დამისახურეს მასწავლებლებმა — ძველი გვარდიისა და მომდევნო თაობების წარმომადგენლებმა. მართალია, ოსინი დიდი ზეგნს რიგებში აღარ არიან, მაგრამ მათი საქმიანობა ამშვენიერებს აპარის განათლების ისტორიას. მათ შორის იყვნენ: ვ. ძიძგური, ნ. ნაძე, ნ. დლოტიჭყვიანიძე, ა. გრიგალი, ა. ქაქელიძე, ა. ნაწიეშვილი, შ. შარაშიძე, ა. მეგაძე, ა. კანდილოძე, გ. ნიორაძე, კ. ჩხიკვიანი. ა. ქაქელიძე, დ. ჩავარაშვილი, დ. ქავახია და სხვები.

ღღი ამადი დასდენ აპარის სკოლებს სამამულო ომის შემდგომ პერიოდში. ნ. ვარსანიძე, დ. მახარაძე, ვ. ხაშინიძე, ე. მეულაძე, დეგმა თინა, ნადაია და ნინა დოჭვირებმა, ა. გავნიძემ, თამარ და ნადაია მაჭუტაძეებმა, დ. უჩაწიეშვილმა, ვ. პოტკინმა,

ნ. ცაცანიძემ, ო. ხინიკაძემ, ე. პილიძემ, ნ. გეგელიამ, გ. ლორთქიფანიძემ, ვ. ჩახავაძემ, ა. ბეკიაძემ, კ. ბოლქვაძემ, ა. თავდარიძემ, ა. თანდილევამ, გ. ციგაძემ, დ. ნაცვალაძემ, ნ. ბოლქვაძემ, ნ. ვადაჭკვიანამ და სხვებმა.

აპარის ქალმა უკლებოებმა თავიანთი სიტყვა თქვეს სამამულო ომის დროს. ამჟამად უკლებოებმა სამამულო ომის მონაწილე დარგან დლოტრი, ლუდშოლოთაკვაძე, პურიე ინაიშვილი.

უკლებოებრივი კადრების მომზადების საქმეს ათეული წლების განმავლობაში მონაწილე მუცნიერებმა დლოტორი ნელი დღეშაძე, დოციენტები — ქეთევან ალასნია, ნაია ციხტიძე, ვერა გრიგობაძე, ნაია სანაშვილი, მერი ცინცაძე, თუთუნა დანასიძე, ნაზო მიქელაძე, შუშანა ფუტკარაძე.

გრძელდება კარგი ტრადიცია. ესტატა საბიძლო ბელშია, აპარის კვლავაც მუავს მოწინავე უკლებოები: ვ. ცირეკიძე, თ. ანდლოძე, ი. მაღალიანი, დ. ქაქაშვილი, დ. გურგაძე, ე. ბოჭორიშვილი, ნ. ჩაუშა, ე. სავაროვა, ნ. გოროშაძე, დ. მეგრალი, ვ. გურგაძე, ფ. მანუიშვილი, ნ. ბახალიძე, ზ. ნანიძე, შ. ლორთქიფანიძე, ე. ვადაჭკვიანი, ნ. ლუბაძე, აღ. ბოლქვაძე, ა. დეგანიძე, შ. მაქარაძე, ა. დლოთაძე, გ. მდივანი, ა. კახიძე, ო. კახიძე, დ. ბოლქვაძე და სხვები.

ღღეს აპარული ქალი ფართო საზოგადოებრივი ცხოვრების სარბიელზე გამოვიდა და აღარაგნის უფრის, რომ გვი არის მეცნიერი, მწერალი, მხატვარი, მუსიკოსი, მასობითი უკლებოები, ექიმი, ინჟინერი, შრომითი კოდექტივის, პარტიული თუ საბჭოთა ორგანოს ხელმძღვანელი.

აპარაში ყოველთვის დიდ პატივისცემად და უფრადღებთ სარგებლობად სახალხო მასწავლებელი. აღსანიშნავია, რომ 1934 წელს საბჭოთა კავშირის ორდენებითა და მედლებით დაჭოლოდებულ იქნა სოფლის 4 თანის მასწავლებელი, საქართველოს საზოგადოებრივი უკლებოები — 126, მათ შორის აპარის ასს რესპუბლიკიდან იყო ცხრა მასწავლებელი: ა. იმედაძე, ი. ჩხაიძე, დ. ზვირია, ე. მინდაძე, უ. მეულაძე, დ. დოჭვირი, გ. ინაიშვილი, ქ. და ე. ბოჭორი.

ღღეს აპარაში მომავალი თაობის აღზრდის საქმეს ემსახურება 406 ზოგადგანმანათლებლო სკოლა, 5 პროტექტინკური სასწავლებელი, 140 სკოლადგელი და 2 სკოლისგარეშე დაწესებულება, 2 საავადმედო სახლი, 8 სკოლა-ინტერნატი.

ამჟამად რესპუბლიკის ზოგადგანმანათლებლო სკოლებში, პროტექტინკური სასწავლებლებში, სკოლადგელი აღზრდისა და

სკოლისგარეშე დაწესებულებებში მუშაობს 8500 მასწავლებელი-აღმზრდელი. მათ შორის 6500-მდე ქალია. საქართველოს სსრ დასახურებული მასწავლებლის წოდება აქვს 58 პედაგოგს, მათ შორის 25 ქალს. აქარის ასს რესპუბლიკის დამსახურებული მასწავლებლის წოდება აქვს 220-ს, მათ შორის 180 ქალია. მეტოდიკი მასწავლებელია 57, მათ შორის 80 ქალი; უფროსი მასწავლებელია 202, მათ შორის ქალია 100; აღმზრდელ-მეთოდისტი 18. ყველა ქალია ასევე უფროსი პიონერბუნებმდევნელი, მეთოდისტი 8 ქალი. ლენინის ორდენისანია 7 (მათ შორის 4 ქალია), შრომის წითელი დროშის ორდენისანია 8, ხალხთა მეგობრობის ორდენისანი — 2, საბჭოთა ნიშნის ორდენისანი 12, სხვადასხვა მედლით დაჯილდოებულია 120 მასწავლებელი.

6. კ. კრუხსკაიას სახელობის პრემიით დაჯილდოებულია ქ. ბათუმის № 1 საშუალო სკოლის მასწავლებელი ლალი ქვიციანი, ხელგაჩაურის რაიონის უროლისთავის საშუალო სკოლის მასწავლებელი ალექსანდრა კახიძე და ქობულეთის რაიონის ქვედა კვირიკის საშუალო სკოლის მასწავლებელი ეთერ ხარაზი.

დღეს სკოლას ბევრი პრობლემა და სატიკური აქვს. სკოლებია და სხვა სასწავლო დაწესებულებების პრობლემებიც და ადგილობრივი პარტიული, საბჭოთა და

სამეურნეო ორგანიზების უკუვადლიური ზრუნვის საგანი. უფრო მეტი ურადღება ეთობა სახალხო განათლების შინაარსის, სტრუქტურისა და ორგანიზაციის გაუმჯობესების, სასოვადობრივი ცხოვრების ამ მნიშვნელოვანი სფეროს მართვის სრულყოფასა და ღრმა დემოკრატიზაციას. მაგრამ პირველი სიტყვა მივცე სკოლას და მასწავლებელს ეკუთვნის. მოხდენილად უთქვამს ჩვენს თანამემამულეს მიხეილ კვესელავს მასწავლებელზე: „ხელოვნებათა შორის ყველაზე რთულად და მნიშვნელოვნად ახალგაზრდობის აღზრდა მიხანია. მწერლობას სიტყვასთან აქვს საქმე, მხატვრებს ფერებთან, მუსიკას — ზღერასთან, მასწავლებელს კი მოზარდის სულთან, მის ფსიქიკასთან, ხასიათთან. ქვისგან ადამიანის სახის გამოკეთება, ალბათ უფრო ადვილია, ვიდრე ადამიანისგან პიროვნების გამოძერწვა. ამას რომ ვაძობ, თვალწინ როდენის ერთი ქანდაკება მიდგას — „ღვთის ხელი“ მარმარილოსაგან გამოკვეთილი ხელის მტევანში რაღაც უფროსი მხა ადამიანის სახეს იღებს.

მე ვინ მეივთხება, თორემ ამ ქანდაკებას „ღვთის ხელს“ კი არა, მასწავლებლის ხელს დავაჩქვევდი. ამიტომ მიმჩანია მასწავლებლობა ადამიანის სულის ძერწვის უმაღლეს ხელოვნებად. კარგი მასწავლებელი მოსწავლისათვის უდიდესი ბედნიერებაა. მისი ამავი არახოდეს იკარგება, რადგან მაღალი

შემოქმედებით მიღწეული შედეგი მასწავლებელია. იგი თაობიდან თაობას გადაცემს და განსაზღვრავს ერის, საზოგადოების სახეს.

ყოველი კარგი მასწავლებელი შემოქმედია. შეიძლება ისინი წიგნებს არ წერდნენ, მაგრამ უკუვლი მათი მოსწავლე მათ მიერ დაწერილი წიგნი არ არის? როგორ? ეს უკვე თვითონ მასწავლებელზედაც არის დამოკიდებული, ვინც მასწავლებლის მიერ გაწეულ ამავს შეირგებს და განავითარებს, ცხოვრების გზა არ აერევა. მასწავლებელი ხომ სანთელსა მგავს: თვითონ იწვის და სხვას გზას უნათებს“.

თავისუფალი და განათლებული ქალციოქახის, ერის საყუველთაო პროგრესის აუცილებელი პირობაა.

ჩვენი ავტონომიური რესპუბლიკის ყველა წარმატებული ორგანიზაცია, დღისის მასწავლებლის და კიდევ, საბჭოთა სკოლის წყლილი. საბჭოთა სკოლად ახლაც დიანაა გაწაოლების, აღზრდისა და საერთად დიდი კულტურული გარდაქმნის რთული ამოცანა.

თეორ ციხაძე,

აქარის ასსრ სახალხო განათლების მინისტრის მოადგილე, პედაგოგიკის მეცნიერებათა კანდიდატი, საქართველოს სსრ დამსახურებული მასწავლებელი.

ზრუნავნი პატარებს

ბათუმის მმ-ე ბავა-ბაღში წელს პირველად შეხვდნენ ახალ წელს. ნორჩებს საკუთარი თოჯინების თეატრი აქვთ. პიესებს ქმნის ბაღის გამგე შერი ცინცაძე, მუსიკალურად აფორმებს მუსიკის მასწავლებელი მაყვალა ბერიძე, მხანობლები კი ახალგაზრდა მასწავლებლები არიან.

პატარებს ძალიან უყვართ სპექტაკლი სამ გოკზე. მომავალში ისინი ნახავენ ახალ სპექტაკლებს ომში გამარჯვების თემაზე და ბავშვთა დღისადმი მიძღვნილს.

საქ. სსრ კ. მარკსის
სსხ, სახ. რესპუბ.

ახალგაზრდა მასწავლებლები: ლილია ბუილიშვილი, ნარგიზა ნაკაშიძე, ირინა კანტურია, ირმა ზვიჩია.

„ეკუსალა შეასაქო“

„სწული დაბრუნებულვარ, მყურნალად შემყარავო“, — ეს სიტყვები დიდმა აკაკიმ თითქოს აჭარასა და მის მკვიდრო ათქმევინა, ჭეშმარიტად სწული, ჯანგაბჭილი, კულტურულად დაქვეითებული, მაგრამ ენისა და ადამიანების შურ-ყველა დაიბრუნა საქართველო თავისი ლეილი შვილი აჭარა 110 წლის წინ, ორმოცი წელი გახდა საჭირო იმისათვის, რომ ცარიზმის ხელისუფლების მიერ აქაიქ გახსნილ საქმიო პუნქტებში პირველი ექიმი ქალები გამოჩინდნენ. ერთი მათგანი გახლდათ ტარტუს უნივერსიტეტის აღზრდილი, კბილის ექიმი ცუცა ვარლამის ასული ბახტაძე (რომე-მუღც კოლად შერთო ამავე უნივერსიტეტის კურსდამთავრებულმა, ასევე პირველმა აჭარელმა ექიმმა ყადირ თუფანის ძე შერვაშიძემ).

აჭარის მკვიდრ ქალთაგან პირველი ექი-მები საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების პირველ ათწლეულში გამოჩნდნენ, ამ მხრივ გამორჩეული ადგილი უკავია ნერვეტან შამიკაშვილის (1908-1976). მატახლის ხეობის სოფელ ჭანიერის მკვიდრი შვიდიოდე წლისა იყო, ბათუმის ქალთა გიმნაზიაში რომ მიეყვანა. 1925 წელს მათ თბილისის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტის კარი შეაღო. აჭარელი ჯიჯონას გამოჩენამ საერთო ყურადღება მიიპყრა. ქართული მეცნიერების ტაძრის ქურთუბმა ვ. ფლენტმა, კ. ერისთავმა, ა. მაჭავარიანმა, ზ. მისურაძემ, ა. ნათიშვილმა განსაკუთრებული ყურადღება გამოიჩინეს მის მიმართ და შეადგეს არ დაუყოვნებია. ნერვეტანი აჭარელ ქალთაგან იყო პირველი ექიმი, პირველი კანიდიდოტი, პირველი დოქტორი, რასაკლები უმაღლესი ორგანოს პირველი ქალი დებუტატი, პროფესორი, მეცნიერების დასახარებული მოღვაწე, აჭარის ასსრ ჯენდაციკის სახელე კობინას, ქართველ მეცნიერ-მედიკოსთა და პრაქტიკოს ექიმთა შესანიშნავი აღზრდილი, მრავალი სახელმწიფო ჯილდოს კავალერი.

აჭარაში მაღარაის წინააღმდეგ ბრძოლის ერთ-ერთმა პიონერმა, ცნობილმა საბჭოთა მაღაროლოგმა სალომე ავალი-

შვილმა (1899-1966) საკუთარი ბედნიერება და ლამის სიცოცხლე შესწირა ხალხის კეთილდღეობისათვის სამსახურს. 30-იან წლებში კოლხეთის დაბლობზე დაჭაობებული ადგილების გაუვნებლობისათვის ავიაციას იყენებდნენ. სალომე შამიხდელ-ტენიეთი აღჭურვილი თვითმფრინავში იჯდა და თავად ხელმძღვანელობდა სათანადო ქიმიური პრეპარატების ჩამოფრქვევას. და აი, ერთხელ მანქანის ძრავა გაჩერდა და აეროპლანი თავისი ეკიპაჟით ძირს დაეწარცხა, სალომე გადაჩრა. მაგრამ დააკარგა პირველი ნაყოფი, პირველი იმედი, რომელიც მისთვის უკანასკნელი აღმოჩნდა. და მაინც ამ შემთხვევად თოქმის ოთხი ათეული წელი თავის ექიმურვებს საქმეს აგრძელებდა.

ისევე როგორც მთელი საბჭოთა ხალხისათვის, აჭარაში მოღვაწე მედიკოსი ქალბისთვისაც მძიმე გამოცდა იყო დიდი სამამულო ომი. პირველი დიდებულ სამშობლოს დაცხილზე წავიდა აქ მომზადე ექიმებისა და მათი თანაშემწეების 24 პირველი — 65 ექიმი და 120 ფერშალი. მათ შორის უმეტესობა ქალები იყვნენ.

კომულის რაიონის სოფელ ბობოყვათის მკვიდრი, ბათუმის სამედიცინო სასწავლებლის კურსდამთავრებული, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მესამე კურსის სტუდენტი, 47-ე საარტილერიო პოლის სახმდრო ფერშალი, უფროსი ლეიტენანტი პურიე ანანიმე კიევის განთავისუფლებისა და დეპარის ფორსირების მისი მძიმედ დაიჭრა. სამწუხაროდ ჭრილობა სასიკვდილო აღმოჩნდა და პურიე ევდარ დაუბრუნდა თავის ოჯახს.

ომის ქარცეცხლიან დღეებში ფორსის წინა ხაზზე იბრძოდა ექიმი (ამჟამად პენსიონერი) ლეიტენანტი მახსულა.

ხულოს რაიონული საავადმყოფოდან გაიწვიეს მონახლების დედი ლინა ტბაბლა და ლუბა წეროძე (ამჟამად ექიმები). თვრამეტიოდე წლის ქალიშვილები პირველი დღეებიდანვე ომის საწინდელ ორომ-ტროპალი მოხედნენ, ტყვეობის მხარე განსაჯდელიც ევემეს, მაგრამ სულთ არ გატხნილან, მოიხადეს საბჭოთა მეომრის, სამშობლოს დაცველათა ერთგული გა-

დამრჩენის ვალი და ამჟამადც ღირსეულად ასრულებენ მკურნალისა და ქართველი დედის საბატიო მოვალეობას.

ძლიერა ჯგროვნად მოიხსენიო სამამულო ომის მონაწილე ყველა ქალის დასახარება, თითოეულის ბიოგრაფია ცალკე წერილის ღირსია, ამიტომ ჩვენ ზოგიერთ მათგანს მხოლოდ გმარებით მოვიხსენიებთ: ე. ასლან-ზადე, თ. უგულავა, ლ. ვაკლია, ქ. კობლაძე, ქ. ქილიფთარი, ქ. სოსელია, ნ. ლოლა, ქ. შორიამანსკაია, რ. მახლინა და კიდევ მრავალი სხვა.

ომის შემდგომ პერიოდში მოსახლეობის დაავადებათა პროფილაქტიკისათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა მიენიჭა საინტარული-სავაგინათლებლო მუშაობას ამ მიზნით 1947 წელს შეიქმნა რესპუბლიკური სანატარიული განათლების სახლი, რომლის მთავარ ექიმად დღემდე უცვლელად მუშაობს აჭარის ასსრ დამსახურებული ექიმი ლია ხუხუშვილი. სწორად მისი პირადი დამსახურებამა, რომ ამ დანახებულების კოლექტივმა არაერთხელ მიიღო ჯილდოები, ზოლო ჩვენს რესპუბლიკაში და ქვეყნის ფარგლებშიც, ეს სახლეს გამოცვლების გაზიარების სკოლად გადაიქცა.

მოსახლეობის სამედიცინო დახმარების მაღალმუხანერ პრაქტიკულ და ორგანიზაციულ საქმეს ღირსეულად ემსახურებოან გულნარა ცივაძე, ნანული ოროშავაძე, თამარ დობოზჯანიძე, ლეილა ჩხეიძე, ტატონა გვეგნავა, ნუნუ პერტია, ფაღე ჭჭინაძე, ნინო კაკაბაძე, ნივარ ჭჭილიძე, თამარ ქაბაძე და სხვები.

ერთხელ დაბადებულნი ერთხელ კვდებოან, — ნათქვამია, მაგრამ იმსაც ამბობენ, ჭეშმარიტი ექიმი იმდენჯერ აწლებ, რამდენი პაციენტიც მოუყვდებაო. აღბათ სწორად ამტომავა, რომ ექიმების სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობა სხვებთან შედარებით რამდენიმე წლით მაინც უნარა. მიუხედავად ამისა, იდამიანები მარცხს განსაუფლიან და ადრეს, რათა იყვენ ხალხის ჯანმრთელობის მსახურნი.

აჭარის კურორტ- ტაბუნა

აჭარის კუთხის საუკეთესო კლიმატურმა პირობებმა, როგორც შიან რაიონებში, ასევე წლის სანაირი ზოლზე განაპირობა მისი კურორტად ჩამოყალიბება.

1882 წელს შეიქმნა აჭარის კურორტების სამმართველო, როგორც დამოუკიდებელი ორგანიზაცია, რომელიც გარკვეულ მუშაობას ატარებს ჩანჩქილის და ცხენის კერების მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განმტკიცებისა და დამსვენებელთა მომსახურების ხარისხის ამაღლებისათვის.

თუ 1924 წელს ქობულეთში გაიხსნა პირველი სანატორიუმი 80 საწოლზე, აქედან აჭარაში ფუნქციონირებს 105 სანატორიუმი, პანსიონატი და დასასვენებელი სახლი, ბავშვთა სანატორიუმები და შიგნით რიგი საუწყებო ჩანჩქილების მქონე კერები, სადაც ყოველწლიურად დატარდება და ისვენებს 98000 კაცი, ზაფხულის პერიოდში დღე რაოდენობით ისვენებენ პოინერთა ბანაკები, ბლლი პანსიონატები და დასასვენებელი სახლები გამოიყენება ოჯახური დასვენებისათვის.

სანატორიუმებსა და დასასვენებელ სახლებში ჩამოსულთათვის ორგანიზებულია ავადმყოფთა ამბულატორიული მურწარვლა საკურორტო პოლიკლინიკებში, რომელიც განკარგულებულია ანამნეზიკურ მოთხოვნათა დონეზე მოწყობილი სამკურნალო დიაგნოსტიკური კაბინეტები.

აჭარის კურორტების განვითარებაში განსაკუთრებით დიდი დავალი მიუძღვით ქალებს, მართ აჭარის სააღმოსავლეთი კურორტო საბჭოს სისტემაში 1750 მუშაკიდან 75 პროცენტი ქალია — მათ შორის 84 ექიმი და 128 ექთანი, მედიკოს ქალთა შორის 48 შრომის ვეტერანია, 19 ორდენიანი და მედლებით არის დაჯილდოებული, 8 — სამთავრო ომის მონაწილეა (ა. აფხაზაია, ა. კეკეუშაძე ნ. ტურბინიძე) 4 — რესპუბლიკის დამსახურებული ექიმი (ე. ნიკოლაძე, დ. სალუქიანი, ზ. აკი-ნაიაძე, ე. კვაჭაძე), 2 ექიმს მინიჭებული აქვს კვალიფიციური კატეგორია და 2 — პროფესორთა კურორტების ფრადანაა. მათ, 19 ექიმს საკვალიფიციური კატეგორია მიეკუთვნა, 2 კი აჭარის დამსახურებული მედიკოსებია (ლ. ტყეშელაძე, ე. კეკეუშაძე).

ბული მედიკოსებია (ლ. ტყეშელაძე, ე. კეკეუშაძე).

სამკურნალო, დიაგნოსტიკური საქმის განვითარებასა და სამედიცინო კადრების მომზადებაში დიდი წვლილი მიუძღვის საქართველოს დამსახურებულ ექიმს, საკავშირო განმარტოების და საკურორტო პროფკავშირების ფრადანანს ელენე გაკიყვას.

სანატორიუმ „აჭარაში“ მუშაობენ 1980 წლიდან კვალიფიციური ექიმი-ნერვოპათოლოგი ზოია მიხეილის ასული ავაზაშვილი, 1975 წლიდან ექიმი სტომატოლოგები: ე. კვაჭაძე და ა. რიყაძე, ექიმი კარდიოლოგი ლ. ტულუში. 1985 წლიდან რესპუბლიკის დამსახურებული ექიმი, მთავარი კარდიოლოგი ელენა ნიკოლაძეა, რესპუბლიკის დამსახურებული ექიმი-გინეკოლოგი ლ. სალუქიანი და კლინიკის მთავარი ექთანი, აჭარის ასსრ ჩანჩქილების დამსახურებული მუშაკი, პირველი კატეგორიის მედიცინის და ლ. ტყეშელაძე.

საკურორტო სისტემაში 1980 წლიდან მუშაობს სანატორიუმ „აჭარა“ მთავარი ექიმი ზორბ ბერძენიშვილი.

საკურორტო ჩანჩქილების კერების განვითარებაში დიდი წვლილი შეიტანეს ახევე საშუალო სამედიცინო მუშაკებმა, ვეტერანებმა: ტ. კეკეუშაძემ, ა. აფხაზაიამ, ნ. გოგუშვილმა, მ. კალანდარიძემ, თ. კვიციანიამ, მ. ცივარცხავამ, მ. შუკიბაძემ (სან. „აჭარა“), ლ. თენგიშა, ე. ურბიანი (პანს. „პორიზონტი“).

აჭარაში ტურიზმის განვითარება საბჭოთა ბელისფლების დამყარების შემდეგ დაიწყო. ჭარ კიდეც 1928 წელს, ბათუმთან ახლოს მწვანე კონცხის თვალწარბიტ ადგილას გაიხსნა მწვანე კონცხის ტურისტული ბაზა 80 საწოლზე. აქედან აჭარაში მოქმედებს 21 ტურისტული ობიექტი: 1 ტურისტური სასტუმრო „მეხეთი“, 8 სტაციონარული და 9 დაქირავებული ბაზა, 4 სექსკურსის სამოგზაურო ბუფი, სარემონტო-სამშენებლო უბანი, ავტობაზა „ტურიზტი“. საავტოო გაერთიანება „მეხეთი“ და ტურისტული კლუბი „ოქროს სანახი“.

1987 წლიდან საკურორტო სისტემაში დაიწერა შრომის ორგანიზაციისა და ანაზღაურების ბრიგადული ფორმა — შეიქმნა 19 ბრიგადი 190 კაცის შემადგენლობით. დღეისათვის დაწერა 10 მომსახურების 80 ფსიანი სახე; გაკირავების პუნქტი დაიწერა ფსიანი მომსახურების 18 სახე, დიკონო მომსახურება და სხვა. (მარტოქ: ბათუმის საკურორტო პოლიკლინიკაში დაიწერა ფსიანი მომსახურების სახე). 1988 წლის ივლისიდან საკურორტო სისტემა გადავიდა მურწინების ახალ მეთოდზე, რაც საშუალებას გაძლევს შექმნათ მატერიალური სტიმულიების ფონდები და შეზღვევში უზრუნველყოფითადფინანსებზე მთლიანი გადახდა.

მეცამეტე ბუფელში და 2000 წლამდე, რეკონსტრუქციის და გაფართოების შემდეგ ექსპლუატაციაში შევა პანსიონატი „ბათუმი“ 200-დან 500 საწოლამდე; რეკონსტრუქცია და ახალი კორპუსების მშენებლობა მიმდინარეობს პანსიონატებში: „მხინჯაური“ და „მწვანე კონცხი“, დასასვენებელ სახლებში: „მანკლია“ და „შუქურა“, წარმოებს ქობულეთის საკურორტო პოლიკლინიკის რეკონსტრუქცია და გაფართოება, ციხისბრში შენდება საორტულ-გამაჩანსაღებელი კომპლექსი აუზით, ქობულეთილებს ექნებათ საკურორტო დასახურული აუზი, საკურორტო სასახლეთა საკონსტრუქტორ ეტრადა, სადავო კორპუსები და სხვა.

შემოსადასახლებული მშენებლობის შედეგად საწოლებს რაოდენობა გაიზარდა 5991-მდე, ყოველწლიურად იზრდებოდას 119.000 მშრომელი. კურორტის შემოსავალი გაიზარდა 8 მილიონ მანეთამდე. აჭარის საკურორტო სისტემის ქალთა მომსახურე პერსონალი არ დაზოგავს ძალასა და ენერგიას, რათა კურორტებზე ჩამოსულ ავადმყოფებს და დამსვენებლებს ჰქონდეთ მურწარვლისა და დასვენების საუკეთესო პირობები.

ს. გომიტიძე,

ბათუმის საკურორტო პოლიკლინიკის მთავარი ექიმი.

„ესეუნი საქსუნილი, ინანტრაჟა იუნი“

ბათუმის შემოსასვლელში, ცის-
კენ აღმართულ ობელისთან მარა-
დიული ცეცხლი ანთია. ობელისკის
მეორე მხრიდან ზღვის ტალღების
ლივლივია. ეკარცლებექს მუდამ
წითლად მოხასხასე მიხაკები ამშ-
ვენებს და ზღვის ტალღებს, სად-
ღაც უსასრულობაში გირლიანდები
მიჰქვს.

ყოველივე ეს, რაზეც მოკითხ-
რობ, დიდ სამამულო ომში და-
ღუბულთა მოსაკონარია. აჭარიდან
24.03მ მებრძოლი ერკინებდა ვე-
რაც მტერს. მამაცობისა და გმირო-
ბისათვის 12 ათასი მებრძოლი და-
ჭილდოვდა ორდენებითა და მედ-
ლებით, ხოლო ექვსი საბჭოთა კავ-
შირის გმირის საპატიო წოდება
მიენიჭა. აქედან ბევრი მათგანი
ბრძოლის ველზე მამაცთა სიკვდი-
ლით დედაც.

კაცების მხარდამხარ აჭარელმა
ქალმა სიყვარულისა და დიდობის
ასაკში გაიხადა ყვავილებით მო-
ჩითული ნაირფერი კაბები და სამ-
ხედრო ფარაჯა ჩაკიცვა. მტრის
სიკვდილიან ამბრასურას მკერდით
გადეფარჩენ, რომ სამშობლო გან-
სადეფლისხავნ ეხსნათ. რომელი
მათგანი ჩამოვფლოთ: ჭურგი ანა-
ნამე, ფადიმე ორეჩაძე, ნაზი ქინქ-
ლაძე, ქეთო თურქია, უფუჟნა ინა-
იშვილი, დები ლუბა და ტატანა
წეროხაძე, ალექსანდრა მასხალია,
ნინო, ნიკოლაიშვილი, დარეჯან
დლონტი, ვენერა გუგუშვილი, ზი-
ნაიდა სოკოლოვა, ლიუდმილა ვა-
ნია, ეთერ სურგულაძე, ჭურგი ანა-
ნამე და სხვები...

842 ქალიდან უმრავლესობამ სამ-
მო საფლავებში პოვა სასუფეველი.

მე ახლა აჭარის დიდების მუზეუ-
მში ვარ და სიძველესაგან გუც-
რეცილ ქალაღელე ვკითხობო
ჩემთვის უნდა მერეიების ლექსს:

„ესხლაც გაჯავდოლია,
შენატრება იები“...

საღღაც, ჩვენგან შორს... აჭარელ
გოგონას იების ნაცვლად იმ გა-
ჯავდულზე ხელში შაშხანა ეკავა.
ოცნებით კი გაჯავდულის პირველ
მახარობელს — იას ნატრობდა და
ეფერებოდა. ბავშვობაში ალბათ
„დღედობანას“ თამაშობდა და ეს თა-
მაში დარჩა დედობაღლ...

ჭურგი ანანიქს კი — დნტრის
გალდალვისას დაეწია მტრის ტუყია,
შემდეგ იგი მდინარემ შთანთქა.

ქეთევან ასათიანი კიევის ოლ-
ქის სოფელ ობირიშში მიიბარეს მი-
წეს. ქეთევანმა სიკვდილის წინ
ჩურჩულით დაიბარა, „ნანამ ჩემი
შვილი არ დავუკავდება, მანამ
ჩემი დაღუპვის შესახებ არაფერი
უთხრაო, დაე, შელოდოს“.

მებრძოლი თინა იმნაიშვილის ბო-
ლო ბარათი ასე მთავრდება: „ჩვე-
ნი გემი ტვირთება და ერთ სათაში
ქერჩის მიმართულებით მივდივარო“.

წავიდენ ჩვენგან მერეიმი, ქეთე-
ვანი, თინა... და ვინ მოთვლის მათ
სახელებს, რომლებიც ახალი სი-
ცხცხვლების დედები უნდა ყო-
ფილიყუნენ და ერი ემრავლებინათ.

ჩემთან ჭადრა ქალი ზის — ჭუ-
რგი ინაიშვილი და ომისდროინდელ
ამბებს იგონებს.

— უნივერსიტეტის სტუდენტი
ვიყავი, ომი რომ დაიწყო. კიროვის
ჩაოონის სამხედრო კომისარიატში
გამოცხადი და ფრონტზე წასვ-
ლა ვითხოვე.

გოგონა 415-ე საარტილერიო
პოლში ჩარიცხეს. პირველი საბ-
რძოლო ნაღობა გროზნოს წავ-
თობვადამამუშავებელი ქარხნის
დაცვის დროს მიიღო. იქედან ნო-
ვიჩერკასკში, ტავანოვოში, ლვოვი
მოხუბდა საბრძოლო დავალებების
შესრულება. „ერთხელ — იგონებს
ამაგდარი, — სათვალთვალო კომუტ-
თან ექვსი გოგონა გაგვაგზავნეს,
მე უკვე სერჟანტი, რადიოსადგუ-
რის უფროსი ვიყავი, ის-ის იყო

დაწოლას ვაპირებდი, რომ შორი-
გემ მანია ჩაიბიქმ გვაშცხო — თავს
ვევსხმანო, სასწრაფოდ მივიღეთ
გადაწყვეტილება! „სიკვდილი ან
სიცოცხლე“ და შევერკინეთ ირგვ-
ვლ შემოსეულ ბენდერებს.

გამთენიისას დაჭრილები ფანჯ-
რიდან გადავხვი, რადიოსადგურიც
გარეთ გავიტანე და ვხედავ, რომ
მანია აღარსად არის. ისევ თატს
დაგვეხსნენ და ჩვენს ფიცრულს
ცეცხლი წაუქიდას.

ყველაფერი დაიწვა. ამასობაში
ჩვენებაც მოგვეშველენენ.
ვტროლით მანისა და გადაწყვე-
ტიტთ ნახანარაღებში რაიმე მაინც
გვეპოვნა და დაგვესაფლავებია. მარ-
თელაც, მიმქრალ ფერფლში მანისა
ბეჭედი დავინახე, რომელიც რსო-
ტცივის ბაზარზე იყიდა. ძვლებიც
ავკრიფეთ და ბარისლავის მძათა
სახაფლაოზე დაგვკრძალეს.“

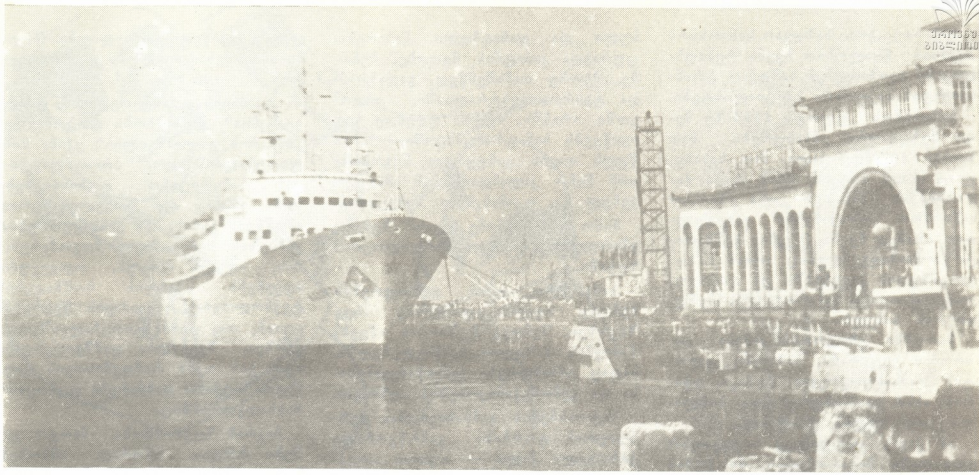
რომელი ერთი მოგონებაც ჭურგი
იმნაიშვილიმა, ჭადრა ქალმა იმ
საშინელებიდან, რასაც ომი ჰქვია და
უხსნის იარბეს, მორჩილად ტკი-
ვილად რომ დაარჩენია.

ჭურგიმ ომის შემდეგ ბათუმის
პედაგოგიური ინსტიტუტი დაამ-
თავრა. კომუღეთის მეოთხე საშუ-
ალო სკოლაში უბეაგოვად მუშაუ-
ბდა, შემდეგ იმავე სკოლის დირექ-
ტორაც გახდა. 1962 წელს ლამაზი
ქართული ოჯახი შექმნა და ქვეყა-
ნას ორი ვაჟიკი შესძინა.

დღეს ამაგდარის მკერდს სამი
ორდენი და ათი მედალი ამშვენიეს.
მინდებულნი აქვს აჭარის ასს რეს-
პუბლიკისა და საქართველოს სსრ
დამსახურებულნი მასწავლებლის სა-
პატიო წოდებები. არის პერსონა-
ლური პენსიონერი.

წვილით წერას რომ ვამთავრე-
ბდი, ისევ მერეიების იებზე დაწერი-
ლი ლექსი და მანისა ბეჭედი გა-
მახსენდა...

ნაზიბროლა ქორიძე

ბათუმის პორტი

საქართველო ზღვაოსნობის ქვეყანაა

დ

დღეს საქართველოს საზღვაო — სანაოსნო ზომალდები მსოფლიოს ზღვებსა და ოკეანეებს სერავს, საქართველო სატვირთო გემებით უკავშირდება მსოფლიოს ნავსადგურებს.

ბათუმს გეოგრაფიული მდებარეობით ნაბოძები ბჰონდა მშვიდი ბოლაში, სადაც თავის შეფარება შექმლოთ პატარა გემების. ამიტომ 1878 წელს ბათუმი ნავსადგურად გამოცხადდა. ეს იყო პატარა სა-

ვაჭრო ნავსადგური, სადაც შედიოდა და გამოდიოდა ტვირთის მცირე პარტიები. უხუცეს ბათუმელებს კარგად ახსოვთ დუკერები სატვირთო ოპერაციებს პრიმიტიულად რომ ასრულებდნენ. ერთადერთი საშუალება, რომლითაც ტვირთის აზიდვა-ჩამოზიდვა ხდებოდა, კურტანი იყო.

საბჭოთა ხელისუფლების წლებში ბათუმის ნავსადგურმა ფართოდ

გაშალა ფრთები და მძლავრ, სატვირთო ტექნიკით აღჭურვილ საწარმოდ გადაიქცა. ბათუმი ახლა საქართველოს საზღვაო-სანაოსნო საბაზო ნავსადგურია. 1967 წელს აქ სანაოსნო შეიქმნა და გადმოეცა რამდენიმე ნავთობსაზიდი გემი. შემდეგ თანდათანობით შეივსო ფლოტი გემებით, რომელთა შორის, თხევადი ტვირთის გარდა მშრალი ტვირთის საზიდი მაღალი კლასის ხომალდებიც არის.

საქართველოს საზღვაო-სანაოსნოს შექმნის წყალობით ჩვენს რესპუბლიკაში აღზარდნენ საზღვაო ტრანსპორტის საკუთარი სპეციალისტები. სანაოსნოს ფლოტს 2500-ზე მეტი მეზღვაური ემსახურება. მათ შორის 200-მდე ქალი. მათ სასახელოდ უნდა იქნას, რომ ისინი ძალისხმევას ახდინებენ არა მარტო საწარმოო ამოცანების გადაწყვეტას, არამედ ჩვენი ქვეყნის ტექნიკური წარმომადგენლებიც არიან საზღვარგარეთის ქვეყნებში და ღირსეულად ატარებენ საქართველოს მეზღვაურის სახელს.

ბათუმში ცხოვრობს იმისა და შრომის ვეტერანი, საზღვაო ფლოტის დამსახურებული მუშაკი, აჭარის ასსრ დამსახურებული ბილიოთეკარი იულია ფალოძე.

ამ ქალს ყოველდღე საუკეთესო ყვავილებს მივართმევდ, მის ქუჩას მის სახელს დავარქმევდი, რადგან ერთი ისეთი ეპიზოდიც კი, როგორც მას ბევრჯერ გადახდებია, ვეუცხადებ ვერცხვად სააბაჟოდ. ახლა, როცა დიდი დრო გავიდა ომის ქარცეცხლიანი დღეების შემდეგ, ბევრი რამ მნელი დასაქრებელია, თუმცაღა დავიწყებაც შეუძლებელია.

1938 წელს ოთხმა ქართველმა ქალიშვილმა იულია ფალოძემ, ვიდე ვგარიშვილმა, შუშანა თუმანიშვილმა და ნინო კლანადამე ბათუმის საზღვაო სასწავლებლის კარბი შედგენა და წარმატებით ჩააბარეს მისაღები გამოცდები გემთწამყვანობის ფაკულტეტზე, რომელიც 1940 წელს დაამთავრეს. განწილებით სხვადასხვა სანაოსნოში დაიწყეს მუშაობა. იულია და ნინო შორეულ აღმოსავლეთში გაემგზავრნენ, ხოლო შუშანა და ვიდე კასიის ზღვაზე შეუდგნენ (ტურვას).

ამ ოთხი მეზღვაურის ცხოვრებას, მათ გმირობასა და მამაცობას უძღვნი დამატურგმა ალექსანდრე ჩხიძემ დოკუმენტური მოხიბრობა „ზღვა და ოთხი ქალიშვილი“.

სხვადასხვაგვარად აეწყო ოთხი ქალიშვილის ცხოვრება. ორი მათგანის სიცოცხლე ხანმოკლე აღმოჩნდა. ნინო კლანადამე ჩრდილოეთის ზღვაში მიიბარა, ხოლო ვიდე უკურნებელი სნენით შეპურბოლი. 1953 წელს გარდაიცვალა.

შუშანა თუმანიშვილმა ზღვარსონმა შტურმანობით დაიწყო. კაპიტნის მეორე თანაშემწე გახდა, იქვე გაიხოვდა და დღესაც განაგრძობს მუშაობას კასიის საზღვაო-სანაოსნოში.

იულია ფალოძემ გაიარა ერთი თახის მდიო ბოშბებქვეშ — დამი-

ნული და დანადგომი ნაპირები. ცურავდა კაპიტნის მეოთხე, მესამე, მეორე თანაშემწე, გადაქმნა და ტვირთი ვესტრალიაში, ინდოეთში, ირანში. იულია დღემდე ვერ იფარყებს სან-ფრანცისკოში, 1932 წელს თავის განუყოფელ მეგობართან ნინო კლანადამესთან ამაღლებულად და უთანასწოლ შეხვედრას.

ნინო რამდენიმე დღის შემდეგ გმირულად დაიღუპა ჩრდილოეთის ზღვაში.

სამამული ომის დამთავრების შემდეგ იულია ფალოძე ისევ ზღვაზეა, შემდეგ მუშაობას იწყებს ბათუმის საზღვაო სასწავლებელში, სადაც ემსახურება გემთწამყვანებისა და გემთმექანიკოსების აღზრდას.

პატრონების განსაზღვრება მეზღვაურის ფორმაში გამოწყობილი ქართველი ქალი — იულია ალექსანდრეს ასული ფალოძე, ეკიპაჟის სათვის სიტყვის უტყქელადაც სიმამაცისკენ, გამბედაობისკენ მომწოდებელი. მასთან არ შეიძლება წუწუნის სიძინელებზე, დაღლაზე, შიშზე.

ჩემი სიცოცხლის მანძილზე ბევრი გატირებულა და განსაცდელი მიწასავს, მაგრამ არ შევწინფილვარა და შრომითა და მეცადინეობით გადამილახავს იგი. ახლა 70 წლისა გადაცილებული ქალი ვერ ვძლებ შრომის გარეშე. არაფერი სჯობს იმას, როცა ადამიანი თავის თავს ხალხისა და ქვეყნის დიდი საქმეების მონაწილედ და თანაზარად გრძნობს — ამბობს ქალბატონი იულია.

მისი შემართება, საქმისადმი სიყვარული დღესაც სამაგალითოა ზღვაზე მომუშავე ქალთბისათვის.

მრავალი წელი აკავშირებ ზღვასთან გემების — „სერგო ორბანიძის“, „ივანე ვახტანგის“, მზარეულებს ნ. შანიძესა და ვ. ჩახიძეს. მისაბაძა მათი გულისხმიერება და დედაშვილური დამოკიდებულება ეკიპაჟის მიმართ. ისინი უქმე დღე-ღამეც შრომაში ატარებენ და შტორმულ პირობებშიც ახერხებენ სიმშვიდის და შრომისუნარიანობის შენარჩუნებას.

ძველად ვავრცელებული იყო აზრი, ქალს გემზე უბედურება მოაქვსო. ახლა, როცა ქალთა რიცხვი ნაოსნობაში ასე გაიზარდა, იშვიათად თუ ვინმეს გაახსენდება ძველი შეხედულება. ექიმი ქალების გამოცდილებასზე და ცოდნაზე ბევრად არის დამოკიდებული გემის ეკიპის წევრების სიცოცხლე. ნაპირზე სხვაა, თუ გატირდა შეიძლება დაუძახო კონსულტაციისათვის კო-

ლედას, მოიწვიო კონსილიუმი. ში ამის შესაძლებლობა გაიჭრის უკლებლია.

„ეკიპაჟის ჩანმრთელობა უპირველესია“ — ამბობს თბოპალ „ნაპირთა ფლოტის“ ექიმი ნინო ფირცხალაშვილი. პროფესორ-ტექნიკური სამედიცინო დონისიქტეობა ერთად იგი ყოველდღეობად ამოწმებს გემისა და განსაკუთრებით კაპიტნის სანიტარულ მდგომარეობას, ადგენს მენიუს, თვალურის ადვენტის საჭმლის მოსალოცების ტექნოლოგიას. ეკიპაჟის წევრებმა იციან, თუ ნინა ფირცხალაშვილი გემზეა, შევიძლება დამწვინებული იყო, ვინ ციხის რამდენისთვის გაუწყვია საეკიპო დახმარება უცხოეთის ნავსადგურებშიც.

მარამ ზღვარსონმა მარტო გემები როლია. სწორად ამბობს, ზღვა ნაპირთან იწყებაო. სანაპირო ორგანიზაციების კარგ მუშაობაზე ბევრად დამოკიდებული საზღვაო-სანაოსნოს საბოლოო ეკონომიკური შედეგებია. რომლის წარსიტებები ახალ ეკონომიკურ სისტემაზე გადასვლის შემდეგ მნიშვნელოვან გაიზარდა.

სანაპიროზე არაერთი პრობლემა, ერთერთი და ძირითადი ოჯახის საკითხია.

იუნესკოს გადაწყვეტილებით წლებანდელი წელიწადი ოჯახის წელიწადად გამოცხადდა. „ახლავარდა მეზღვაურთა კულტის“ წევრებმა თინა ჩხიძის ხელმძღვანელობით თითქმის ყველა ოჯახის დაღობინა და გაჭირვება იციან, მჭიდრო კავშირი აქვთ სკოლებთან, სადაც მეზღვაურთა შვილები სწავლობენ.

ზღვაზე მუშაობის სპეციფიკა ისეთია, რომ მეზღვაურებს ხანგრძლივად უხდებათ შორს ყოფნა, როგორც 4-6 თვის განმავლობაში ამ შედარს სანაპო პორტებში, ამ პერიოდში ოჯახის დედებს ორმაგი, — ქალისა და მამაკაცის ცვლირი აწვეთ მხრებზე, სწორად აქ სტრინდება მათ თანადგომა და მხარდაჭერა.

ქალთა აქტიური ჩარევისა და მონაწილეობის გარეშე ბევრი საკითხის გადაჭრა შეუძლებელია. როგორც დიდი აქტი იტყვალა — ის საქმე, სადაც ქალები არ გვირგვია, ვერ ხარობსო.

მ. ხენთაძე,

საქართველოს საზღვაო-სანაოსნოს პარტიული კომიტეტის პოლიტიკური განათლების კაბინეტის გამგე, საზღვაო სანაოსნოს ქალთა საპრო თავმჯდომარე.

კინ კლეზა საბჭოთა ნასკვაპი?

ნახევრად სუმრობიი

ამჟერადაც მეუღლის რკინისებურ-მა ლოლიკამ გაჭრა; ხალხი რას იტყვისო... სულაც არ შეპურმარილებოდა. რა არ მოვიმოწეე, დღევანდელი სიტუაცია და ლოთობის საწინააღმდეგო უმკაცრესი ბრძანებულებაც გავისხენე, მაგრამ ბოლოს მაინც...

თამადამ დაცლილ ლიტრიან ყანწს ხელი მოუწაცვლა, დამუშავებული უცხტირ უღვაშები გაისწორა და სუფრას ომბადახლილი მთავარსარდალივით გადახედა.

ჩემდა ჭირად, თამადის პირდაპირ ვიჭექე, არ ვიცე ჩემი დაბუყბილი თვალები არ მოეწონა თუ პირიქით, თვალში მოუვდი, ჭიხვის ყანწი პირდაპირ მე მაჭახა.

— მამატეთ, მაგრამ ვერ დავდევი — მანქანით ვარ...

გაკვირვებისაგან თამადამ გადაგრეხილი წარბები ჭერ ერთმანეთს დაუახლოვა, შემდეგ შუბლს ზევით, სადღაც ძალიან მაღლა ასწია და დასკეპა:

— ასეთი რა მანქანა გყავთ ჭაბუკო?..

გამაცოცხა...
— მოსკვირი...—ჭურღობაში წასწრებულივით წვაილულლულე-ყველამ მე გადმოხმედა, კარგად რომ დაეცნაზე. თამადის მოადგილე გვერდზეც კი გადმოიხარა, თან სერიოზული გამომეტყველებით მკითხა:

დღის ნახევარსაათიანი მონოლოგით გაოგნებული სტუმრებიც ვაამხიარულა.

— ყანწი გამომართვი, ყმაწვილო, — შემომბღვირა თამადამ, ჭიხვის რკებივით გადაგრეხილი წარბები კიდევ ერთხელ შეათამაშა.

— ცამეტი წელია მანქანას ვმართავ, ჭერ წვეთი არ დამიღვია, — წამოვიძახე სასოწარკვეთილმა.

მეხის გავარდნას ველოდი, მაგრამ თამადამ ნაძალადევი თავაზიანობით კბილებში გამოსცრა:

— მე „ოცდაათის“ მაქვს ჩემო ბატონო, ამას „ველოცო“, იმას — „მერსედესი“, იმას... და ასე ჩამოაყვავა თამად ერთ რიგს — აბერ დავსაყველა, შენი „მოსკვირი“ რა ბედენაა? „მოსკვირი“ ისე გამოსცრა კბილებში, თითქოს ჩემი გამოშვებული ყოფილიყოს.

— საბჭოთან ჭერ არ ვმჭდარვარ... — ერთხელ კიდევ გავიბრძოლდი, თან წყალწაღებულივით უკანასკნელ იმედად მასიპნოსისაკენ გავიხედე, მაგრამ ოჯახის დიასახლისის სავეედუროთ სავსე თვლებს რომ წაეწყვიდი, სულ მთლად წავხვდი კაცი.

— ერთი დიეტური სასადილო კი მეგულედა ახლოს, მაგრამ ისიც რემონტშია, — წაიჭიქილა ვიღაცამ. მუდმივად რაღაცას მანიშნებდა, აქალიშვილი ისე დამკრა ფეხზე, რომ კინაღამ ვიყვირე;

— პალუმავე, ორიგინალ, ტოფე მზე ველივი ტრეფენიკ... უ მენია ტოფე „ფიფლი“, წაისხინა თამადის ხელმართრწვნი მჯღობმა მანდილოსანმა, თან შამპანურით სავსე

ფუფერი გამომწვევად, მამაკაცივით გადაუშვა ხახაში, ბექლებწამოცმული კოტიტა თითებში საყურები და გულსახანვი ისე შეათამაშა, რომ ბრილიანტების ანარეკლი ათასი ვარსკვლავი ერთბაშად მომხვდა თვალში.

მეტის მოთმენა აღარ შემეძლო.

— მომეცით ყანწი — ისეთი ხშითვილიაო, — რომ სუფრის ბოლოს თავჩარგული ვივაც თვემოკვდებიო კინაღამ სკამიდან გადმოვარდა. ერთი სიტყვით, ყანწს ყანწი მივაყულო, სუფრაც დაწწარდა და ჩემი „შეღაბული“ რეპუტაციაც „აღსდა“.

ნაშუაღამევს გაბოროტებული და ჩაღვინებულ-ჩაბუფებული საპეს მივუჭექე. სახლამდე სულ ცენტრალური და ყველაზე განათებული ქუჩებით ვიარე. ავტოინსპექტორს ვეძებდი. ავტობუსი მქონდა დაკოვლილი ბოღმა მასზე გადმომინთხია. ჩემდა საუბედუროდ თუ საბედნიეროდ, არაფერ შემხვდა. მერე, როგორც იქნა, საპატრულო მანქანას გადავეყარე. მანქანა ჩქურად მივაყენე და მთელი ხშით შეეძახე:

— მთვრალი ვარ, მთვრალი...

ინსპექტორმა მანქანიდან გადმოუსვლილად საჩვენებელი თითი საფეთქელთან მიიღო, თან მტკვანი აქეთ-იქით შეატრიალა, რაც მსოფლიოს ყველა ენაზე „უკუაზე“ კარგად ხარო-ს ნიშნავს.

არ დამიჭერა, არც გამეტყუნებოდა, როდის იყო, მთვრალი მძღოლი ინსპექტორთან თავისი ფეხით მიდიოდა?

როგორ მივაღწიო სახლამდე, ღმერთმა უწყის. მას შემდეგ პარტიზანული ადარ დავდიოდით, მაგრამ როდემდე უნდა გამოვკეტოლიყავ? ლხინია თუ კირი, შერჩევი მინც უნდა მიხედოდი ვინმესთან. ოჯახის წევრებმა ხომ ჭვარჭუ მაცვეს, ერთ-ორ-ჩერ უმანქანოდაც წავიდ, მაგრამ ჩემმა ბიუტეტმა ვერ გაუძლო აქეთ-იქით სუბინფინანსების ფრიალს. ვერც ოჯახის წევრების გული მოვიგე. სანამ მე მანქანას ვეძებდი, მთა ან ქარი აწუხებდა ან წვიმბარა მიქნა? ნაცნობ-მეგობრებში სულ ხომ არ გამოვწყუდეოდი და კვლავ ჩემს ერთადერთ „მოსკიხს“ მივუფრქვი. ვიცი, ძალიან არათანამედროვედ გამოვიყურები კირისა და ღმერთის სუფრაზე ისევ დამცინიან, ძირითადად ისინი, ვინც ნაკვიფარ-ნაბახუსევი პირველი მიჯღებია მანქანაში და ვარიგებ სახლებში.

ერთი აზრი მაქვს აკავატებული და მოსვენება არ მაძლევს. ვიცი, კაცები ვერ გამოიგებენ. სწორედ ამიტომ თვედ მოგმართავ, უმშვენიერეს სქესის წარმომადგენლებო, ყველაზე ჭუმანურნო და გამგებიაზრ ადამიანებო!

მოწყონს ლოთობას ბრძოლა რომ გამოუცხადებ. განსაკუთრებით მანარებებს ნახვამი მძლოლებს დასჯეს. ეს ძალიან კარგია, მაგრამ ისიც ხომ უფრო იცი, რომ ქართული კაცს პური-მარისს ვერ მოაშუივლებ. (ღმერთმა ნურც მოგვიშალოს

კეთილი სუფრა და არცა ვაჭარბი ვინმე ნამდვილი ქართული ღმერთი მოშალოს). სწორედ ამიტომ მეც მინდა საერთო საქმეს ფეხი ავუბა და გათხოვო:

— ვინ უტყდა საჭეს ნახვამი? — ისევ და ისევ თქვენი ქმარი, ძმა, შვილი, ახლობელი... მკარი, განა ყოველივე ეს თქვენი თანდასრუებით არ ხდება? ჰოდა, რატომ დღემუხართ? რატომ განვე არ გადაადგმენინებთ მშველს ღვინით სახეც ფიადლას და არ აღმართავთ თქვენს მახვილს იმ დიდ ბოროტების წინააღმდეგ, რომელსაც ლოთობა და ერის უბედურება ჰქვია!

ბივი ჰირმელაშვილი

ახალი საქართველო კვრები

დედღური

მასლა: 1 კარგი ქაიამი (დედალი), 200 გრამი წერილად დაჭრილი ხახვი, 1 ჭიკა ბრინჯი, 1 ჭიკა გატარებული ნიგოზი, 2 სუფრის კოვზი ხმელი ქინძი (დაფუკილი), 2 სუფრის კოვზი ზაფრანა (ყუთული ხუნელი), 1 კონა წერილად დაჭრილი ნენელი ქინძი, 1 თავი (50 გრამი) დანყალი ნიორი, შავი პილიპილი და მარილი გემოვნებით.

დაჭრილი დედალი მოვათავსო ქვაბში, დავაყარო ხახვი, დავახსო იმდენი წყალი რომ დღვაროს და შევდგათ დავაყარო ხიმურჯალის ცეცხლზე. რომ წამოდუღდება, ნახევრად მოხარშულ ქაიამს დავაყარო ბრინჯი, ზაფრანაშუკილი ნიგოზი და ვაღდულო უფრო დაბალ ცეცხლზე. რომ მომზადდება (მოხარშება) გადმოვდგათ ცეცხლიდან და შემდეგ შევაზავო ზემოთ ჩამოთვლილი სუნელიებით და მარილით.

იანძი

მასლა: 1 კვ ძროხის ხორცი, 1 ჭიკა გატარებული ნიგოზი, 300 გრ წერილად დაჭრილი ხახვი, 50 გრ დანყალი ნიორი, ორი სუფრის კოვზი ხმელი ქინძი. 2 სუფრის კოვზი ზაფრანა, შავი პილიპილი და მარილი გემოვნებით.

საშუალო ზომის ნაჭრებად დაჭრილი ხორცი მოვათავსო ქვაბში, დავახსო იმდენი წყალი, რომ ხორცს ოდნავად აცდეს. შევდგათ საშუალო ხიმურჯალის ცეცხლზე

და წამოდუღებისთანავე მოვკაფთო. ხარშვის დასრულებამდე (ხორცს ოდნავ რომ დააღუღება ხარშვა) ჩავაყარო ქვაბში ხახვი და ყველა ჩამოთვლილი სუნელი, მხოლოდ ნიორი და მარილი დავამატებ ბოლოს, ჭურვიდან გამოვდგმის მერე.

ბორანო

მასლა: 10 კვერცხი, 800 გრ ყველი, 150 გრ კარაქი, მარილი გემოვნებით.

კარგად ათქეფილ კვერცხს შევურიოთ დაფუნდო ან მხვილ სახეზე დახსილი ყველი და მოვათავსოთ დანდარ კარაქთან ტაფაზე, დავახუროთ თავსახური და შევწავო ნელ ცეცხლზე. 10-15 წუთის განმავლობაში (მაგალზე მოვტანო ცხელი).

ჩირბული ნიგვციო

მასლა: 10 კვერცხი, 50 გრ გატარებული ნიგოზი, 1 სუფრის კოვზი ზაფრანასთან ერთად, 100 გრ ერბო, 50 გრ წერილად დაჭრილი ხახვი, ნიორი და მარილი გემოვნებით.

ერთობში მოხარკულ ხახვს დავახსო ნახევარი ლიტრი წყალი, რომ წამოდუღდება დავუმართო ნიგოზი, ჩავახლოთ აუთქეფვა კვერცხები, ცილა გათრელება თუ არა, შევაზავოთ ნივრით და მარილით.

ასშაა

მასლა: 200 გრ კარაქი, 2 ჭიკა პურის ფეკელი, 1 ლიტრი წყალი, 1 ჭიკა შაქარი, მარილი გემოვნებით.

1 ლიტრი წყალში მოვათავსო კარაქი, შაქარი, მარილი და წამოვადულო. ცალკე თასზე ცივ წყალში გაავხსნათ პურის ფეკელი, ჩავახსნათ ნელნელა ადუღებულ წყალში, თან ხის კოვზით მოვირიოთ და ისე ვაღდულო. რომ შესქეღდება, დავუწყოთ ცეცხლს და ასე ნელ ცეცხლზე იღულოს 5 წუთის განმავლობაში, ასეთა მაგიდაზე მივაქვს ცხელი.

ჰაშურმა

2 კვ ცხვრის კარგი ხორცი დავჭრათ საშუალო ზომის ნაჭრებად, მოვათავსო ქვაბში, დავახსო იმდენი წყალი, რომ დავიაროს და ვხარხოთ საშუალო ზომის ცეცხლზე. მოხარშვამდე თუ წყალი დაიშრო, ვამატო ცოტ-ცოტა მღულარე წყალი. რომ მოხარშება და წყალს შევირობს, თუ ცხობი არ ყოფნის, დავამატო ცხობი და მოვშუშოთ. გადმოვდგმის შევაზავოთ დანყალი ნივრით, შავი პილიპილი და მარილით. (თქვენი გემოვნებით).

იალში ჰველი

დავანერო ტაფაზე ან პატარა სქედობრინა ქვაბში 200 გრამი კარაქი. დავაყაროთ ზედ 500 გრამი დაფუნდო ან წერილად დაჭრილი კარგი ყველი (ქართული) და სუფრაზე მივტანო ცხელი. ცეცხლზე გავაჩეროთ 1-2 წუთი.

რედაქციის მისამართი — ლენინის ქ. № 14. ტელეფონის №№: რედაქტორის — 99-98-71, პასუხისმგებელი მდივნის — 99-71-68, განყოფილებების: მრეწველობისა და სოფლის მეურნეობის — 93-25-64, ლიტერატურისა და ხელოვნების — 93-98-53, კულტურისა და უფლებმოვრების — 93-98-50, მშრომელთა წერილებისა და მასობრივი მუშაობის — 99-50-39, მხატვრული რედაქტორის — 93-98-57, ტექნიკური რედაქტორის — 93-98-58, საერთო განყოფილება — 93-98-54. მასალად გადაეცა სასწრაფოდ 5.01.89 წ. უფრალი ხელმოწერილია დასაბეჭდვად 10.02.89 წ. ქალღმის ზონა 60X90/1ს. ფინსკური ნაწილები ფურცელ 3. სააღრცებო-საგამომცემლო თაბიხი 5,8, ტირაჟი 171.000. შეკ. 28. უე 04618.

Условья печатиных листов 3, учетно-издательских листов 58. ფასი 30 კპ.

6107/38

